

MEMURLARIN VE DİĞER KAMU GÖREVLİLERİNİN YARGILANMASI REHBERİ

YEREL YÖNETİMLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Bu Rehber, mevcut mevzuat dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Bu Rehbere yerelyonetimler.csb.gov.tr internet adresinden ulaşılabilir.

Her hakkı saklıdır.

İÇİNDEKİLER

1.GİRİŞ	1
1.1.Kamu görevlilerinin yargılanma usulünde başlıca sistemler	1
1.2.Memurların ve diğer kamu görevlilerinin yargılanmasına ilişkin tarihsel süreç	1
1.3.4483 sayılı Kanunla getirilen düzenlemenin amacı.....	4
2.4483 SAYILI KANUN KAPSAMINDA KAVRAMLAR	4
3.4483 SAYILI KANUNUN UYGULAMA ALANI	5
3.1.Kişi bakımından kapsamı	6
3.1.1.Memurlar	6
3.1.2.Sözleşmeli personel	8
3.1.3.İşçiler	8
3.1.4.Diğer kamu görevlileri.....	10
3.1.5.Kamu Tüzel Kişiliğine Haiz Kurum Personeli	11
3.2.Konu bakımından kapsamı.....	12
3.2.1.Görev sebebiyle işlenen suç	14
3.2.2.Görev sırasında işlenen suç	15
3.2.3.Kişisel suç.....	15
3.2.4. 4483 sayılı Kanunun uygulanacağı suçlar	15
4.4483 SAYILI KANUNUN UYGULAMA ALANI DIŞINDA KALAN DURUMLAR	20
4.1.Kişi bakımından	20
4.1.1.Kamu İktisadi Teşebbüsü Personeli (KİT Personeli)	23
4.2.Konu bakımından.....	24
4.2.1.Memurların Adli Görevlerinden Doğan Suçlar	25
4.2.2.Özel Kanunlarda Gösterilen Suçlar	26
5.İZİN VERMEYE YETKİLİ MERCİLER	33
5.1. Soruşturma izni vermeye yetkili mercilerle ilgili genel prensipler	34
6. OLAYIN YETKİLİ MERCİYE İLETİLMESİ VE İŞLEME KONULMAYACAK İHBAR VE ŞİKÂyetLER .	35
7. ÖN İNCELEME	36
8.ÖN İNCELEME YAPANLARIN YETKİSİ VE RAPOR	36
9.SORUŞTURMA İZNİ VERİLMESİNDE SÜRE	37
10.SORUŞTURMA İZNİNİN KAPSAMI	38

11.SORUŞTURMA İZNİNİN VERİLMESİ VEYA VERİLMEMESİNE İTİRAZ.....	38
12.İŞTİRAK HALİNDE İŞLENEN SUÇLAR.....	38
13.SORUŞTURMA İZNİNİN GÖNDERİLECEĞİ MERCİ.....	39
14.HAZIRLIK SORUŞTURMASINI YAPACAK MERCİLER.....	39
15.YETKİLİ VE GÖREVLİ MAHKEME	39
16.CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINCA RE'SEN DAVA AÇILACAK HALLER.....	39
17.İNCELEME VE SORUŞTURMA YAPANLARIN KİŞİSEL KUSUR, HAKSIZ FİİL VEYA DİĞER SORUMLULUK HÂLLERİ	40
4483 SAYILI KANUN KAPSAMI VE SÜREÇLERİNE İLİŞKİN TABLO	41

1.GİRİŞ

1.1.Kamu görevlilerinin yargılanma usulünde başlıca sistemler

Kamu görevlilerinin yargılanma usulünde muhakeme sistemi, tahkik sistemi ve izin sistemi olmak üzere üç sistem mevcuttur.

Muhakeme Sistemi: Bu sistemde hem soruşturma hem de kovuşturma idare tarafından yapılmaktadır.1872 tarihli Memurun Muhakematına Dair Nizamname ile bu sistem kabul edilmişti.

Tahkik Sistemi: Bu sistem yürürlükten kalkan Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat (MMHK) sistemidir. Bu sisteme göre idarî makamlar soruşturmayı tamamlamakta kovuşturma için işi mahkemeye havale etmektedirler. Bu Kanunun kabul ettiği en önemli esas, memurların görevlerinden doğan veya görevleri sırasında işlenen suçlarından dolayı idari makamlarca soruşturma yapıp “lüzum-u muhakeme” kararı verilmedikçe adli makamlarca takibata tabi tutulamamasıdır.

İzin Sistemi: Bu sistemde kamu görevlisinin görev sebebiyle işlediği suçlardan dolayı hakkında adlî soruşturmaya başlayabilmek için yetkili idari mercilerden izin alınması gerekir.

Anayasanın 129 uncu maddesinin son fıkrasında, “Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında işledikleri iddia edilen suçlardan ötürü ceza kovuşturması açılması, kanunla belirtilen istisnalar dışında kanunun gösterdiği idarî merciin iznine bağlıdır.” denilmek suretiyle kamu görevlilerinin yargılanmasında izin, bir dava şartı olarak kabul edilerek izin sistemi benimsenmiştir.

1.2.Memurların ve diğer kamu görevlilerinin yargılanmasına ilişkin tarihsel süreç

Ülkemizde memurların görevlerinden doğan ya da görevleri sırasında işledikleri suçlardan dolayı özel bir soruşturma yöntemine bağlı tutulmasının yüz yılı aşan bir geçmişi vardır. Bu konudaki ilk genel hukuksal düzenleme 1288 (1872) tarihli “Memurin Muhakematı Nizamnamesi”dir. Bu düzenlemede, memurların görevlerinde işledikleri suçlardan dolayı uygulanacak yöntem gösterilmiş olup İmparatorluk Danıştay’ının kuruluşu ve görevlerini gösteren “Şurayı Devlet Nizamnamesi”nde de bu sistem ile Danıştay’ın bağlantısı kurulmuştur. Daha sonra 1329 (1913) yılında çıkarılan “Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat”, (MMHK) bugüne kadar süregelen uygulamanın temelini oluşturmuştur. Kurtuluş Savaşı sırasında ve Cumhuriyet’in ilk yıllarında temel devlet kurumlarının oluşturulması aşamasında, henüz Cumhuriyet Danıştay’ı kurulmamış ve göreve başlamamışken Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat ile Danıştay’a verilen görevlerin yerine getirilememesi Devlet hayatını yönetim

ve adalet hizmetleri yönünden olumsuz biçimde etkilemiş ve bunun üzerine Danıştay'ın memurların yargılanması ile ilgili görevleri TBMM'nde kurulan özel bir kurula verilmiştir. Daha sonra 1927 yılında Danıştay'ın kurulup göreve başlaması ile bugünkü sistemin esasları ortaya çıkmıştır.

Memurin Muhakemeti Hakkında Kanunu Muvakkat'a dayanan sistem, 1924 Anayasası döneminde olduğu gibi 1961 ve 1982 Anayasası dönemlerinde de sürekli bir biçimde uygulanmıştır. Bu durumuyla sözü edilen Kanun, kamu yönetiminin gereksinimlerini karşılamış ve memurların yargılanmasında, kamu yönetimi ile yargı mercileri arasındaki bağlantıyı sağlamıştır.¹

Uzun yıllar yürürlükte kalan bu Kanun, 02/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun 18 inci maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Öte yandan Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 129 uncu maddesinin son fıkrasında yer alan *"Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında işledikleri iddia edilen suçlardan ötürü ceza kovuşturması açılması, kanunla belirlenen istisnalar dışında kanunun gösterdiği idari merciin iznine bağlıdır."* hükmü ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 24 üncü maddesinde, *"Devlet Memurları görevleri ile ilgili veya görevleri sırasında işledikleri suçlardan dolayı kovuşturma yapılması ve haklarında dava açılması özel hükümlerine tabidir."* hükmü çerçevesinde, kamu hizmetinin işleyişinde aksamalara sebep olmadan ve kamu otoritesinin saygınlığının zedelenmesine yol açmadan, memurlar ve diğer kamu görevlilerini asılsız isnat ve iftiralar karşısında korumak amacıyla bunların görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan yargılanmaları için izin sistemi getiren 4483 sayılı Kanun, 04/12/1999 tarihli ve 23896 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı yargılanabilmeleri için izin vermeye yetkili merciler ve izlenecek usuller 4483 sayılı Kanunda² düzenlenmiştir.

MMHK'nın kaldırılarak 4483 sayılı Kanunla yeni sisteme geçilmesinin gerekliliği Kanunun genel gerekçesinde, "Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa göre bir suç işlendiğinde önce Cumhuriyet savcısı tarafından hazırlık soruşturması yapılır. Bu aşamadan sonra mahkeme önünde yapılan son soruşturmaya geçilir. Suçun ortaya çıkmasından hükmün kesinleşmesine kadar, sanık hakkında yapılacak bütün işlemlerin adli makamların görev ve yetkisi içinde bulunması genel kuraldır.

¹ Anayasa Mahkemesi Kararı, 27.2.1992 tarihli ve E:1991/29, K:1992/12

² 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun 1 inci maddesi.

Ancak, etkili, verimli, süratli ve saygın bir kamu yönetimi de toplumun vazgeçemeyeceği bir olgudur. Kamu yönetiminin hizmet görürken bunu memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle yapacağı tabiidir. Bu noktada, Devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürüttükleri kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslî ve sürekli görevleri kamusal yetki ve usuller kullanmak suretiyle ifa eden memurlar ve diğer kamu görevlilerinin bu görevleri sebebiyle işledikleri suçlar nedeniyle doğrudan doğruya ceza kovuşturmasına tâbi tutulmaları, kamu hizmetinin işleyişinde aksamalara ve kamu otoritesinin saygınlığının zedelenmesine yol açabilir. Bu sakıncaları gidermek, memurlar ve diğer kamu görevlilerini asılsız isnat ve iftiralar karşısında korumak için bunların görevleri sebebiyle işledikleri suçlar hakkında adlî makamların kovuşturma yapmasından önce idarenin bir inceleme yapmasını ve bu incelemenin sonucuna göre olayın yetkili ve görevli adlî mercie intikal ettirilmesini öngören sistemler geliştirilmiştir. Nitekim Anayasamızın 129 uncu maddesinin son fıkrasında da *“Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında işledikleri iddia edilen suçlardan ötürü ceza kovuşturması açılması, kanunla belirlenen istisnalar dışında, kanunun gösterdiği İdarî merciin iznine bağlıdır”* hükmüne yer verilmek suretiyle sözü edilen sistem, Anayasal güvence altına alınmıştır. Ülkemizde kamu hizmetinin aksamadan yürütülmesi için öngörülen özel soruşturma sistemini en kapsamlı biçimde düzenleyen metin, 1913 yılında kabul edilerek yürürlüğe konulan Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkattir.

Adı geçen Kanun, getirdiği sistemdeki soruşturma aşamalarının çokluğu ve bu aşamalarda görev alanların yetersizliği sebebiyle soruşturmaların uzamasına ve sürüncemede kalmasına neden olmakta, bazen de bu süreçte zamanaşımının dolması nedeniyle suçun cezasız kalmasına yol açmaktadır.

Aynı Kanun, konu ve kapsam yönünden de sakıncalar taşımaktadır. Bu sakıncalar, görev sırasında işlenen, ancak görevle ilgisi bulunmayan suçların da bu Kanun kapsamında bulunması nedeniyle belirtilen suçlar hakkında adlî mercilerce doğrudan soruşturma yapılmasına olanak verilmemesi, ayrıca Kanunun Türkiye Büyük Millet Meclisinin 8.8.1941 tarihli ve 1255 sayılı yorum kararı uyarınca Türk Ceza Kanununun memur saydığı kişilere de uygulanması, başka bir deyişle, memuriyet statüsünde bulunmayan kişilere de teşmil edilmesi nedeniyle çok geniş bir personel grubunu sistemin içine dahil etmesi olarak özetlenebilir.

Belirtilen sakıncaları gidermek için bu Tasarı ile ceza kovuşturması açılmadan önce idare tarafından yapılacak ön incelemeye göre karar verilmesi esas getirilmiş, böylece soruşturmanın kurullar elinde sürüncemede kalması önlenmiş; ayrıca Tasarı kapsamındaki “memurlar ve diğer kamu görevlileri” kavramı açıklığa kavuşturulmak, görev sırasında işlenen, fakat görevle ilgisi bulunmayan suçlar kapsam dışı bırakılmak suretiyle sistemin uygulama alanının daraltılması öngörülmüştür.

Kamu yönetimini zaafa uğratmadan memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri iddia olunan suçlarda yargılama aşamasına geçilmeden yapılacak soruşturmanın basit, etkili ve süratli biçimde işlenmesini sağlamak ve suçların cezasız kalmasını engellemek amacıyla bu Tasarı hazırlanmıştır.”³ açıklamalarına yer verilmiştir.

Kanunlarda MMHK’nın uygulanacağı belirtilen hallerde 4483 sayılı Kanun hükümleri uygulanır.

Kanunlarda MMHK’nın uygulanmayacağı belirtilen hallerde genel hükümler uygulanır.

1.3. 4483 sayılı Kanunla getirilen düzenlemenin amacı

Türk hukukunda, adli suçlardan dolayı memurlar hakkında soruşturma açılması ve kovuşturma yapılması özel bir sisteme tabi tutulmuştur. Bu konuda, MMHKM, memurun görevi başında ya da göreviyle ilgili bir suç işlemesi durumunda, memur hakkında ceza kovuşturmasının başlatılmasını ve yürütülmesini özel bir usule bağlayan ilk Kanundur.

4483 sayılı Kanunun genel gerekçesinde, kamu hizmetinin işleyişinde aksamalara ve kamu otoritesinin saygınlığının zedelenmesine yol açabilecek asılsız isnat ve iftiralara karşı memurları korumak amacıyla idarenin bir ön inceleme yapması esası getirilmiştir. Önceki sistemin aksine, bu Kanunla soruşturmanın kurullar elinde sürüncemede kalması önlenmiş, süreç daha basit, etkili ve süratli hale getirilmiştir.

2. 4483 SAYILI KANUN KAPSAMINDA KAVRAMLAR

Araştırma: Bir konunun veya yürütülen iş ve işlemlerin mevcut bilgi veya belgelere dayanarak gerçeğe uygunluğunun ve doğruluğunun belirlenmesi ve buna bağlı olarak mevzuat çerçevesinde yapılması gereken işlemlerin saptanması amacıyla yürütülen faaliyetlerdir.

Görev: Memur ve diğer kamu görevlileri mevzuat ya da amirleri tarafından verilen görevleri yapmakla sorumlu ve yükümlüdürler.

Görev Sebebiyle İşlenen Suç: Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin memuriyet görev ve işlemlerinin yapılması ya da yapılmaması nedeniyle işlenebilen suçlardır. Burada önemli olan suçun görevden kaynaklanması, hizmetle ilgisi olması ve memurun yetkilerini kullanması veya kullanmaması yoluyla işlenmesidir. Bu tür suçlar özgü suçlardır ancak memurlar ve diğer kamu görevlileri tarafından işlenebilir.

³ 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun genel gerekçesi.

İhbar: 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununa göre Cumhuriyet Başsavcılıkları ile kolluk makamlarına veya kanunlarda suç sayılan fiillere ilişkin olarak herhangi bir kamu kurum veya kuruluşuna yapılan suç duyurularıdır.

İnceleme: Bir konunun ya da yürütülen iş ve işlemlerin doğruluğuna bağlı olarak kamu görevlileri açısından adli soruşturma, idari soruşturma ve disiplin soruşturması yapılmasına gerek olup olmadığının saptanması faaliyetleri veya mesleki konulardaki incelemeleri ve çalışmalarıdır.

Ön inceleme: 4483 sayılı Kanun hükümleri uyarınca yürütülen faaliyetlerdir.

Soruşturmacı: Memur ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işleyebilecekleri suçlar bakımından soruşturma izni verilip verilmemesi kararında değerlendirilmeye esas alınacak ön incelemeyi veya özel kanunları veya 5271 sayılı Kanuna göre soruşturma veya kovuşturma yapılabilmesi için izin veya karar verilmesini gerektiren hallerde izin veya karar öncesinde yapılan işlem ve faaliyetler için görevlendirilen müfettiş, müfettiş yardımcılarını veya muhakkik olarak görevlendirilen diğer kamu görevlileridir.

Şikâyet: Şikâyete tabi suçlar yönünden 5271 sayılı Kanun uyarınca Cumhuriyet Başsavcılıkları ile kolluk makamlarına yapılan başvurular ile soruşturulması gereken fiillere ilişkin olarak 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun ve ilgili mevzuat uyarınca idari makam veya mercilere yapılan başvurulardır.

Teftiş: Belli bir dönemde gerçekleştirilen iş, işlem ve hesapların mevzuatla belirlenen amaç ve kurallar doğrultusunda yürütülüp yürütülmediğinin belge ve kayıtlar üzerinde incelenmesini, para ve para hükmündeki evrak ve senetler ile taşınır ve taşınmaz malların miktar ve tutarlarının kayıtlara uygunluğunun tespitiye yönelik düzenlilik denetimidir.

3. 4483 SAYILI KANUNUN UYGULAMA ALANI

4483 sayılı Kanun, Devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürüttükleri kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri ifa eden memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlar hakkında uygulanır. Bu kanunun uygulanabilmesi için, kişinin kamu görevlisi olması, genel idare esaslarına göre kamu hizmeti yürütmesi ve suçun görev sebebiyle işlenmiş olması gerekmektedir.

Bu çerçevede 4483 sayılı Kanunun kapsamını kişi ve konu yönünden iki ana başlık altında incelemek mümkündür.

3.1.Kişi bakımından kapsamı

4483 sayılı Kanunun kişi bakımından kapsamı, yani kanunun uygulanacağı kişiler, Devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürüttükleri kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri ifa eden memurlar ve diğer kamu görevlileridir.

3.1.1.Memurlar

Memur; idare hukukunda esas itibarıyla 657 sayılı Kanunun 4 üncü maddesi düzenlemesinde “Mevcut kuruluş biçimine bakılmaksızın, devlet ve diğer kamu tüzel kişilerin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli kamu hizmetlerini ifa ile görevlendirenler” hükmü esas alınarak belirlenmektedir.

Türk Ceza Kanununda memur kavramı yerine kamu görevlisi kullanılmıştır. Kamu görevlisi ise “kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi olarak” tanımlanmıştır.⁴

Kanun kapsamına giren memurların işlediği tüm suçlar değil, memuriyet görevinden doğan ya da memuriyet görevinin ifası sırasında işlenen suçlar 4483 sayılı Kanundaki usule göre soruşturulur. İşlenen suç eğer memuriyet görevi ile ilgili değilse veya memuriyet görevi sırasında işlenmemişse genel hükümlere göre kovuşturma yapılır.

Polis memuru olan sanığın görev sırasında ekip otosunu kullandığı sırada olayın meydana gelmesi karşısında 4483 sayılı Kanun gereği soruşturma izni alınıp sonucuna göre hüküm tesisi gerekir.(Yargıtay İkinci Ceza Daire, E.2001/36422, K.2002/12687,T. 27/06/2002)

3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanununun 17 nci maddesinde yer alan suçları işleyen müsteşar, vali ve kaymakamlar hakkında 4483 sayılı Kanun hükümleri uygulanır.

2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun çerçevesinde su ve kanalizasyon idarelerinin genel müdürü ve yönetim kurulu üyeleri hakkında görevlerinden doğan ve görevlerini yaparken işledikleri suçlardan dolayı soruşturma ve kovuşturma, 4483 sayılı Kanun hükümlerine göre yapılır.⁵

⁴ 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 6 ncı maddesi.

⁵ 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun Ek 3 üncü maddesi.

Su ve kanalizasyon idarelerinde görev yapan 657 sayılı Kanuna tabi personel hakkında da 4483 sayılı Kanun hükümleri uygulanır.⁶⁻⁷

4325 sayılı Ankara Elektrik ve Havagazı ve Adana Elektrik Müesseselerinin İdare ve İşletmeleri Hakkında Kanunun 17 nci maddesinde (EGO Genel Müdürlüğü) işletme müessesesinin memur ve müstahdemleri ile 3645 sayılı İstanbul Elektrik, Tramvay ve Tünel İdareleri Teşkilât ve Tesisatının İstanbul Belediyesine Devrine Dair Kanun çerçevesinde İETT Genel Müdürlüğünün 657 sayılı Kanuna tabi personeli 4483 sayılı Kanun kapsamında bulunmamaktadır.

4483 sayılı İzmir Tramvay ve Elektrik Türk Anonim Şirketi İmtiyazıyla Tesisatının Satın Alınmasına Dair Mukavelenin Tasdiki ve Bu Müessesenin İşletilmesi Hakkında Kanunun 5 nci maddesinde çıkması beklenen yasa bugüne kadar çıkmadığı için İzmir Büyükşehir Belediyesine bağlı bir kuruluş olan ESHOT Genel Müdürlüğü personeli 1580 sayılı Belediye Kanunu ile 5393 sayılı Belediye Kanunu hükümlerine tabidir. Bu minvalde de belediye personeline uygulanan hükümler ESHOT Genel Müdürlüğü personeline de uygulanacağından dolayı ESHOT Genel Müdürlüğünün 657 sayılı Kanuna tabi personeli hakkında 4483 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanacağına sonucuna varılmaktadır. Ancak ceza uygulamasında memur sayılmayan odacı, aşçı ve şoför gibi hizmetli personel 4483 sayılı Kanun kapsamında sayılmayacaktır.

Buna göre, İETT Genel Müdürlüğü özel hukuk hükümlerine tabi bir tüzel kişilik olduğundan, bu kuruluştaki görev yapan Genel Müdür ve diğer personelin 4483 sayılı Kanun hükümlerine tabi olmadıkları, bunlar hakkında yetkili ve görevli Cumhuriyet savcılıklarınca genel hükümlere göre soruşturma yapılması gerektiği sonucuna varılmıştır. Danıştay İkinci Dairesinin 13.3.1987 tarih ve E:1985/98, K:1987/923 sayılı kararı, Uyuşmazlık Mahkemesinin 22.6.1987 tarih ve E:1987/52, K:1987/64 sayılı kararı ve Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 22.6.1993 tarih ve E:1993/163, K:1993/186 sayılı kararları da aynı yöndedir. İçişleri Bakanlığı tarafından da İETT görevlilerinin ön inceleme dışında bırakıldığı, genel hükümlere göre işlem yapılmak ve Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmek üzere tevdi raporu düzenleneceği belirtilerek bu kişilerin soruşturulması usulü yönünden mevzuata uygun hareket edildiği görülmüştür. (Danıştay Birinci Daire, E.2009/1615, K.2010/111, T.19.01.2010)

657 sayılı Kanunda kamu görevlileri, memurlar, sözleşmeli personel ve işçiler olarak belirlenmiştir. Kanundaki memur tanımı yukarıda incelendiğinde sözleşmeli personel ve işçilerin 4483 sayılı Kanun kapsamına girip girmediği üzerinde durmak gerekir.

⁶ Danıştay 1. Dairesinin 05/11/2019 tarihli ve E.2019/1697, K.2019/1460 sayılı Kararı.

⁷ Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğünün 20/12/2022 tarihli ve 4453295 sayılı yazısı.

3.1.2.Sözleşmeli personel

657 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinde, sözleşmeli personelin, kalkınma planı, yıllık program ve iş programlarında yer alan önemli projelerin hazırlanması, gerçekleştirilmesi, işletilmesi ve işlerliği için şart olan, zaruri ve istisnai hallere münhasır olmak üzere özel bir meslek bilgisine ve ihtisasına ihtiyaç gösteren geçici işlerde, Cumhurbaşkanınca belirlenen esas ve usuller çerçevesinde, ihdas edilen pozisyonlarda, mali yılla sınırlı olarak sözleşme ile çalıştırılmasına karar verilen ve işçi sayılmayan kamu hizmeti görevlileridir.

5393 sayılı Belediye Kanununun 49 uncu maddesinde de norm kadroya uygun olarak çevre, sağlık, veterinerlik, teknik, hukuk, ekonomi, bilişim ve iletişim, plânlama, araştırma ve geliştirme, eğitim ve danışmanlık alanlarında avukat, mimar, mühendis, şehir ve bölge plâncısı, çözümleyici ve programcı, tabip, uzman tabip, ebe, hemşire, veteriner, kimyager, teknisyen ve tekniker gibi uzman ve teknik personel yıllık sözleşme ile çalıştırılabileceği hüküm altına alınmıştır.

Bu çerçevede sözleşmeli personel statüsünde görev yapanların 657 sayılı Kanunun 4 üncü maddesi ve 5393 sayılı Kanunun 49 uncu maddesi gereğince kamu görevlisi olduğu, kamu görevlisi olması sebebiyle de 4483 sayılı Kanuna tabi olmaktadır.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4/B maddesine tabi sözleşmeli personel hakkında, 4483 sayılı Kanun kapsamında ön inceleme yapılabileceği hakkında.(Danıştay Birinci Daire, E.2018/1440, K.2018/1476, T.25/09/2018)

3.1.3.İşçiler

Bir iş sözleşmesine dayanarak çalışan gerçek kişiye işçi⁸ denilmektedir.

657 sayılı Kanuna göre işçiler; memur ve sözleşmeli personel olmayan ve ilgili mevzuatı gereğince tahsis edilen sürekli işçi kadrolarında belirsiz süreli iş sözleşmeleriyle çalıştırılan sürekli işçiler ile mevsimlik veya kampanya işlerinde ya da orman yangınıyla mücadele hizmetlerinde ilgili mevzuatına göre geçici iş pozisyonlarında altı aydan az olmak üzere belirli süreli iş sözleşmeleriyle çalıştırılan geçici işçilerdir. Bunlar hakkında bu Kanun hükümleri uygulanmaz.⁹

Danıştay 1. Dairesi, işçilerin, memur ve diğer kamu görevlisi olarak sayılmadığını, bu sebeple 4483 sayılı Kanun kapsamında olmadığından haklarında ön inceleme

⁸ 4857 sayılı İş Kanununun 2 nci maddesi.

⁹ 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 2 nci maddesi.

yapılamayacağını, işçiler hakkında genel hükümlere göre doğrudan Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturma yapılması gerektiği yönünde karar vermiştir.¹⁰

Belediye şirketinde işçi statüsünde çalışan kişi hakkında genel hükümlere göre işlem yapılması gerektiği hakkında. (Danıştay Birinci Daire, E.2012/482, K.2012/810, T.09/05/2012)

Nitekim Anayasa Mahkemesinin 09/02/1993 tarihli kararında işçilerin, Anayasanın 128 inci maddesindeki memur ve diğer kamu görevlisi sayılmayacağı hüküm altına almıştır.¹¹

Yürürlükte bulunan yasal düzenlemeler ve özü itibarıyla güncelliğini koruyan yargı kararları karşısında işçiler hakkında genel hükümlere göre doğrudan Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturma yapılması gerekmektedir.

Belediye şirketlerindeki görevlerden kaynaklı eylemlerin 4483'e tabi olmayacağına karar verdi. Kişinin belediye şirketlerindeki görevinden kaynaklanan eylemlerinin, belediyedeki genel sekreterlik görevi sebebiyle olmadığı, bu nedenle söz konusu eylemlerin genel hükümlere göre soruşturulması gerektiği hakkında. (Danıştay Birinci Daire, E.2020/1248, K.2020/1034, T.15/09/2020)

Yönetimin asli ve sürekli hizmetlerinin yürütülmesinde yardımcı olan hizmetleri yürütenler (Hizmetli denilen odacı ve bekçi gibi), 657 sayılı Kanun tarafından yardımcı hizmetler sınıfı içinde toplanmıştır. Yardımcı hizmetlerin, muhakkak memurlar eliyle yürütülmesi zorunluluğu yoktur. Son yıllarda kamu kuruluşlarının bazılarında bu tür hizmetler özel kişi ya da kuruluşlara yaptırılmaktadır.

Bu nedenle uygulamada 657 sayılı Kanunun yardımcı hizmetler sınıfını oluşturan hizmetli personelin yaptığı iş, 4483 sayılı Kanunun 2/1 maddesi kapsamına girmez.

Buna göre 1580 sayılı Yasa'nın 102. maddesinde sözü edilen ve işçileri de kapsamına alan "müstahdemler", biçim ve konumu yönünden Anayasa'nın 128. maddesinde belirtilen nitelikte memur veya diğer kamu görevlilerinden sayılamayacağından, özellikleri nedeniyle "memurlar ve diğer kamu görevlileri" için Anayasa'nın 129. maddesinin son fıkrası ile getirilen güvenceden "müstahdemler"in yararlandırılması olanaksızdır. (Anayasa Mahkemesinin E.1992/44, K.1993/7, T.09/02/1993)

¹⁰ Danıştay 1. Dairesinin 12/0/2013 tarihli ve E: 2013/254, K: 2013/304 sayılı kararı.

¹¹ Anayasa Mahkemesinin 09/02/1993 tarihli ve E.1992/44, K. 1993/7 sayılı kararı.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu yönünden bu kimseler “kamu görevlisi” olarak kabul edilmelerine rağmen soruşturma usulü yönünden 4483 sayılı Kanun gereği izne tabi kimselerden değildir. Bu hususta, Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 16.6.2010 tarihli ve E.2010/13771, K.2010/11870 sayılı kararında, *“Dikkat edilecek olursa 4483 sayılı Yasanın sözü edilen 2/1. madde hükümleri, Anayasanın 128/1. maddesinden aynen alınmış, fakat yalnızca Anayasa hükmündeki ‘kamu iktisadi teşebbüsleri’ sözcükleri bilinçli olarak kapsam dışında tutulmuştur. Ayrıca TCK 6/1-c maddesinde yer alan kamu görevlisiyle ilgili tanımdan farklı olarak, 4483 sayılı Yasanın 2/1. maddesindeki düzenlemede ‘asli ve sürekli görevleri ifa etme’ ölçütü de kabul edilmiştir. Nitekim Yargıtay’ın istikrarlı içtihatlarına göre 4483 sayılı Yasanın geçmiş dönemdeki uygulamasında da, yürürlükten kaldırılan 765 sayılı Türk Ceza Kanunun 270/1. maddesi kapsamındaki dar anlamdaki ‘memur’ tanımına uyar biçimde asli ve sürekli görev yapmadığı kabul edilen kamu personeli (hizmetli, odacı, şoför, aşçı, marangoz, vb.) ile KİT personeli hakkında 4483 sayılı Yasa hükümleri uygulanmamıştır. Buna karşın yasal istisna dolayısıyla 399 sayılı KHK’nın (4483 sayılı Yasanın 17. maddesiyle değişik) 11/d maddesi uyarınca Kamu İktisadi Kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri ile genel müdürleri hakkında 4483 sayılı Yasa hükümleri uygulanmaktadır.”* denilmektedir.

Dolayısıyla, ceza hukukunda memur sayılmayan hizmetli, aşçı, kaloriferci, şoför gibi istihdam edilenler hakkında 4483 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmayacağı anlaşılmaktadır.

375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 20 nci maddesi kapsamında personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı çerçevesinde istihdam edilen şirket işçileri ile diğer yerel yönetim şirketlerinde işçiler 4483 sayılı Kanun kapsamında yer almamaktadır.

Belediye başkanı ve belediye fen memuru olan ilgililerin, aynı zamanda Belediyenin hakim ortağı olduğu Ticaret A.Ş’nin yönetim kurulu başkan ve üyeleri oldukları, eylemleri şirket yönetim kurulu başkan ve üyeleri sıfatıyla gerçekleştirdikleri, şirketin ise Türk Ticaret Kanunu hükümlerine tabi olarak yönetildiği 4483 sayılı Kanunun kapsam başlıklı 2 nci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen “Devlet ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürüttükleri kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri ifa eden memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlar” kapsamında olmadığı hakkında. (Danıştay Birinci Daire, E.2006/191, K. 2006/336, T.28/03/2006)

3.1.4. Diğer kamu görevlileri

İdare hukukunda “diğer kamu görevlileri” tanımı bulunmadığı için kimlerin kapsama girdiği yargı kararları ile açıklanmaya çalışılmaktadır.

Anayasa Mahkemesi diğer kamu görevlileri ile ilgili vermiş olduğu bir kararında; diğer kamu görevlisi belirlenen kişinin idareyle arasında önceden belirlenmiş bir statü işlemi olması gerektiğini ve bir kadroya bağlanması gerektiğini belirtmiştir.¹²

Yargıtay ise diğer kamu görevlilerin seçimle göreve gelenler, (Belediye Başkanı, Belediye Meclis Üyeleri, İl Genel Meclis Üyeleri, Köy ve Mahalle Muhtarları gibi.) TRT Yüksek Kurulu Başkanı, Üniversite Rektörü, Askeri Personel, Hâkim ve Savcılar diğer kamu görevlisi olarak belirlemiştir.¹³

Belediyeye ait binalara teröristlerin ismini vermek yolundaki eylemlerin, Anayasal düzene karşı işlenen suçlar kapsamında genel hükümlere göre soruşturulması gerektiği hakkında. (Danıştay Birinci Daire, E.2016/1599, K.2016/1856, T.29/11/2016)

4483 sayılı Kanunun 2/2 nci maddesinde yer alan "Görevleri ve sıfatları sebebiyle özel soruşturma ve kovuşturma usullerine tabi olanlara ilişkin kanun hükümleri ile suçun niteliği yönünden kanunlarda gösterilen soruşturma ve kovuşturma usullerine ilişkin hükümler saklıdır." hükmü gereğince bunlar hakkında özel bir düzenleme varsa 4483 sayılı Kanun uygulanmayacaktır.

3.1.5.Kamu Tüzel Kişiliğine Haiz Kurum Personeli

Kamu tüzelkişiliği, kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulmaktadır.¹⁴

Halen bir kısmı kamu hukukuna, bir kısmı da özel hukuk hükümlerine göre yönetilen, kamu tüzel kişiliği niteliğinde birçok kuruluş bulunmaktadır.

Kalkınma ajansları, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT), Orman Genel Müdürlüğü, Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı (ÖSYM), Özelleştirme İdaresi Başkanlığı (ÖİB), Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), Türk Standartları Enstitüsü (TSE), Türkiye Su Enstitüsü (SUEN), Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK), Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) gibi kuruluşlar 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yeniden yapılandırılmışlardır.¹⁵

Temel kural kamu görevlilerine, görev yaptıkları kuruma uygulanan hukuk dalı uygulanır, eğer kuruma özel hukuk kuralları uygulanıyorsa, bu kurumda çalışan görevlilere de aksine bir düzenleme yoksa özel hukuk kuralları uygulanmalıdır.

¹² Anayasa Mahkemesinin 23/07/2009 tarihli ve E.2005/145, K.2009/112 sayılı kararı.

¹³ Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun E.1994/774, K.1995/45, 08/02/1995 sayılı kararı.

¹⁴ 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 123 üncü maddesi.

¹⁵ 15/07/2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi.

Özel hukuk hükümlerine göre yönetilen kamu tüzel kişilerinin özel kanunlarına açıkça bu kuruluşlarda görev yapanlar hakkında memurların yargılanmalarına ilişkin 4483 sayılı Kanunun uygulanmayacağına ilişkin hükümler konulmuştur.

4483 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinin ikinci fıkrasında, “Kanunlarda Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkatın uygulanmayacağı belirtilen hallerde genel hükümler uygulanır.” hükmü çerçevesinde bu kapsamda bulunan kuruluşlarda görev yapanlara 4483 sayılı Kanun hükümleri uygulanamayacaktır.

3.2.Konu bakımından kapsamı

Mevzuatımızda kamu görevlilerinin yargılamasına konu olan suçlar ifade edilirken “görevleri sebebiyle”, “görevleriyle ilgili”, “görevlerinden doğan”, “görevleri dolayısıyla”, “görevleri sırasında”, “görevlerini yaptıkları sırada”, “görevleriyle bağlantılı olarak”, “kişisel suç”, “şahsi suç”, “görevleriyle ilgisi bulunmayan şahsi bir suç” kavramları kullanılmış ancak bunların tanımlamalarına hiçbir kanunda yer verilmemiştir. Kavram birliği olmamasının getirdiği sorunlar bir tarafa, bu kavramların tanımlanmamış olması; bir suç isnadının memur yargılama hukukuna göre mi yoksa genel hükümlere göre mi inceleneceği hususunda kargaşaya ve gereksiz tartışmalara neden olmaktadır. Tanımlama yapılması dahil olmak üzere sorunun çözümü, bütünüyle yargının takdirine bırakılmış, doğası gereği farklı yargı yerlerinin verdiği farklı kararlar memur yargılamasında adli yargı yerlerini isteksizliğe itmiş ve kanun koyucunun amacını aşan bir idari güvence sistemi uygulanır hale gelmiştir.

Anayasanın 129 uncu maddesinde, görev sebebiyle işlenen suç, görev sırasında işlenen suç ve kişisel suç gibi kavramlardan hiç birisi kullanılmamış; “Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında işledikleri iddia edilen suçlardan ötürü ceza kovuşturması açılması, kanunla belirlenen istisnalar dışında, kanunun gösterdiği idari merciin iznine bağlıdır” hükmü getirilerek “Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında işledikleri iddia edilen suçlar” ibaresi ile yetinilmiştir. Bu yaklaşım anayasal düzeyde kamu görevlilerinin işledikleri her türlü suç nedeniyle genel hükümler uygulanmaya başlanmadan önce yetkili merciin izin vermesini öngören kanuni düzenlemelerin dayanağını oluşturmaktadır. Hatta denilebilir ki, kamu görevlilerinin yargılanması hususunda ön iznin gerekli olmadığı ve doğrudan genel hükümlere göre soruşturma yapılabileceğine ilişkin muhtelif kanunlardaki hükümler yukarıda belirtilen Anayasa maddesindeki “kanunlarla belirlenen istisnalar” kapsamında yer almakta, bir bakıma genel düzenleme niteliğindeki izin sisteminin istisnalarını oluşturmaktadır.

Kamu görevlileri tarafından işlenen suçların farklı kanunlarda farklı kavramlarla ifade edilmesine rağmen hiçbirinde tanımlama yapılmamış olması yanında, kamu görevlileri hakkındaki suç isnatlarının incelenmesi/soruşturulması hususunda yürürlükte bulunan

kanuni düzenlemelerde, işlenen suççu “kavrama ve kapsama” bakımından da farklılıklar bulunmaktadır. Burada üç ayrı uygulamadan söz edilebilmektedir.

4483 sayılı Kanun, sadece görev nedeniyle işlenen suçları izin sistemine dahil etmekte ve görev sırasında işlenen suçlar ile kişisel suçların genel hükümlere göre soruşturulmasını sağlamaktadır. Anılan kanunun uygulama alanı sadece görev nedeniyle işlenen suçlarla sınırlandırılmış olmakla beraber görev suçu niteliğinde olduğu halde önemine binaen genel hükümlere göre soruşturulması öngörülen suçların sayısı son zamanlarda yapılan düzenlemelerle artmıştır. 3628 sayılı Kanunun 7 nci maddesinde 2003 yılında yapılan değişiklikle; irtikâp, rüşvet, basit ve nitelikli zimmet, görev sırasında veya görevinden dolayı kaçakçılık, resmî ihale ve alım ve satımlara fesat karıştırma, devlet sırlarının açıklanması veya açıklanmasına sebebiyet verme suçlarından veya bu suçlara iştirak etmekten sanık olanlar hakkında 4483 sayılı Kanunun uygulanmayacağı hüküm altına alınmıştır. Valiler ve kaymakamların ise anılan suçlarla ilgili olarak da 4483 sayılı Kanun kapsamında kalmasına imkân tanınmıştır.

Bazı kanunlarda, kamu görevlisinin hem görev nedeniyle işledikleri suçlar hem de görev sırasında işledikleri suçlar özel inceleme/soruşturma ve yargılama usulüne tabi tutulmaktadır. Örneğin hâkim ve savcıların görevden doğan veya görev sırasında işlenen suçları nedeniyle, haklarında inceleme ve soruşturma yapılması Adalet Bakanlığının iznine bağlıdır. Benzer şekilde Yükseköğretim üst kuruluşları başkan ve üyeleri ile yükseköğretim kurumları yöneticilerinin, kadrolu ve sözleşmeli öğretim elemanlarının görevleri dolayısıyla ya da görevlerini yaptıkları sırada işledikleri ileri sürülen suçların soruşturulması özel düzenlemeye tabi tutulmuştur.

Daha çok yüksek yargı mensupları bakımından geçerli olmak üzere özel soruşturma ve yargılama usulüne tabi kılınan suçlara görev nedeniyle olanlar ve görev sırasında işlenenlere ilave olarak kişisel suçlar da dahil edilmiştir. Örneğin Anayasa Mahkemesi Başkan ve Üyeleri, Yargıtay Başkan ve üyeleri, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcı vekili ile Danıştay, Sayıştay ve üyeleri bu gruba girmektedirler. Hatta hâkim ve savcıların izin sistemine tabi yasa ihlali oluşturan fiilleri; ceza yargılamasının çok ötesine taşınmış ve trafik ihlali gibi kabahat nev’inden suçları da kapsayacak biçimde genişletilmiştir.

Kamu görevlilerinin işledikleri iddia edilen suçların inceleme/ soruşturma/ yargılama prosedürlerinde de önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bu durum, özel yargılamaya tabi suçların kapsamlarındaki ayrışmanın doğurduğu dengesizliği artırıcı etki yapmaktadır. Usullerdeki farklılıklar yanında kurumların kendi personeli hakkında kendi bünyelerinde yaptıkları inceleme sonucunda verilen kararların hukuki nitelik ve sonuçları da farklı olmaktadır.

4483 sayılı Kanuna göre suç işlediği iddia edilen memur veya diğer kamu görevlisi hakkında idare tarafından ön inceleme yapılmak suretiyle soruşturma izni verilip verilmemesine ilişkin bir karar alınmakta ancak alınan bu karar idari yargının denetimine tabi kılınmaktadır. Bu bakımdan idare tarafından yapılan ön inceleme yetkili merciin konu hakkında genel bir kanaat oluşturması amacıyla yapılmakta olup yargılama sürecinin (soruşturma/kovuşturma yargılama ve hüküm) gibi aşamalarına sirayet etmemektedir. Hukuki sonuç doğurmadaki etkisi en zayıf olan düzenleme de budur.

Sayıştay üyelerinde olduğu gibi bazı kamu görevlileri açısından idare bünyesinde yapılan inceleme sonucu verilen karar kesin hüküm niteliğinde olup izin verilmemesi halinde konunun artık idari yargı ya da genel mahkemeler önüne götürülmesi imkânı yoktur.

Yargıtay üyelerine yönelik suç isnadına ilişkin ihbar ve şikâyetler, Birinci Başkanlık Kurulu tarafından incelenmekte anılan Kurul tarafından soruşturma açılmasını gerektirir nitelikte görüldüğü takdirde, soruşturma yapılması için görevlendirilen ceza dairesi başkanı, (sorgu hâkiminin) yetkisini haiz olmaktadır. Soruşturma sürecinin tamamlanması halinde görevle ilgili suçlar bakımından Anayasa Mahkemesi, kişisel suçlar bakımından ise Yargıtay Ceza Genel Kurulu tarafından yargılama tekemmül ettirilmektedir.

4483 sayılı Kanunda belli süreler öngörülmüş olup izne esas inceleme işlemlerinin uzatılarak yargılama sürecine geçişin geciktirilmesi önlenmiş iken, özel soruşturma/izin sistemi öngören diğer kanunlarda ise süre sınırlaması bulunmadığından soruşturma/kovuşturma izni verilmesi aşamasından yargılama aşamasına geçiş oldukça uzun zaman alabilmektedir.¹⁶

Kanunlardaki düzenleniş biçimlerine bakıldığında kamu görevlilerinin işledikleri suçları; görev nedeniyle işlenen suçlar, görev sırasında işlenen suçlar ve kişisel suçlar olarak gruplandırmak ve mevzuatımızda tanımları yapılmamış olmakla beraber gerek öğretide gerekse çeşitli yargı kararlarında yer alan açıklamalardan söz konusu kavramları aşağıdaki şekilde tanımlamak mümkündür.

3.2.1.Görev sebebiyle işlenen suç

Kamu görevlisine mevzuatla verilen görevlerden ve kullanılan yetkilerden doğan, görev ile bağlantılı ve memuriyet statüsünden yararlanılarak işlenebilen suçlardır. Diğer bir ifadeyle sadece memurlar tarafından işlenebilen, eylemi yapanın memur olmasının suç tipinde kurucu unsur olarak öngörüldüğü suçlar, görev sebebiyle işlenmiş kabul edilmektedir. Bir eylemin görev nedeniyle işlenen suç kapsamında değerlendirilebilmesi için; kamu görevlisine yürürlükteki mevzuat çerçevesinde bir yetki ve görev verilmiş

¹⁶ Devlet Denetleme Kurulunun 02/02/2012 tarihli ve 2012/1 sayılı Raporu.

olması ve kamu görevlisinin de bu yetkisini kullanırken ve görevini yerine getirirken söz konusu eylemi yapmış olması gerekir. Görev sebebiyle işlenen suçlarda, işlenen suç ile görev arasında bir nedensellik bağı vardır ve suç görevin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Örneğin, bir nüfus memurunun belgelerinin eksik olmamasına rağmen yeni doğan bir çocuğun kaydını uzun süre yapmama eylemi, görevi sebebiyle işlenmiş bir suçtur.

3.2.2. Görev sırasında işlenen suç

Memurun görev yaptığı sırada işlemekle beraber yapılan görevle ilgili olmayan eylemlerden doğan suçlar görev sırasında işlenmiş suç olarak anılır. Burada eylemin zamanı ve mekânı ile görev yapılan yer ve zaman uyuşmakta bu bakımdan görevden doğan suçlarla karışabilmektedir. Ancak görev sırasında işlenen suçun, görevden doğan suçlardan ayrılan yönü, yapılan görevle suç fiili arasında bir bağın, irtibatın sebep sonuç ilişkisinin olmamasıdır. Örneğin bir nüfus memuru görevini yaparken yeni doğan çocuğun doğum kaydının gecikme nedeni hakkında bilgi almak isteyen çocuğun babasını dövmesi, görev sırasında işlenmiş bir suçtur ve bu durumda 4483 sayılı Kanun hükümleri uygulanmaz.

3.2.3. Kişisel suç

Bir memurun yaptığı görevle, zaman, mekân ve nedensellik yönünden hiçbir bağlantısı olmayan eylemlerden doğan suçlar, kişisel suç olarak nitelendirilir.

3.2.4. 4483 sayılı Kanunun uygulanacağı suçlar

4483 sayılı Kanun kapsamında olan suçları ise şöyle sıralayabiliriz;

- **Haksız Arama:** “(1) Hukuka aykırı olarak bir kimsenin üstünü veya eşyasını arayan kamu görevlisine üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir.”¹⁷

- **Dilekçe Hakkının Kullanılmasının Engellenmesi:** “(1) Kişinin belli bir hakkı kullanmak için yetkili kamu makamlarına verdiği dilekçenin hukuki bir neden olmaksızın kabul edilmemesi halinde, fail hakkında altı aya kadar hapis cezasına hükmolunur.”¹⁸

- **Nefret ve Ayrımcılık:** “(1) Dil, ırk, milliyet, renk, cinsiyet, engellilik, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep farklılığından kaynaklanan nefret nedeniyle;

a) Bir kişiye kamuya arz edilmiş olan bir taşınır veya taşınmaz malın satılmasını, devrini veya kiraya verilmesini,

b) Bir kişinin kamuya arz edilmiş belli bir hizmetten yararlanmasını,

¹⁷ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 120 nci maddesi.

¹⁸ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 121 inci maddesi.

c) Bir kişinin işe alınmasını,

d) Bir kişinin olağan bir ekonomik etkinlikte bulunmasını,

engelleyen kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”¹⁹

- Hayatın Gizliliğini İhlâl: “(1) Kişilerin özel hayatının gizliliğini ihlal eden kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Gizliliğin görüntü veya seslerin kayda alınması suretiyle ihlal edilmesi halinde, verilecek ceza bir kat artırılır.

(2) Kişilerin özel hayatına ilişkin görüntü veya sesleri hukuka aykırı olarak ifşa eden kimse iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. İfşa edilen bu verilerin basın ve yayın yoluyla yayımlanması halinde de aynı cezaya hükmolunur.”²⁰

- Kişisel Verilerin Kaydedilmesi: “(1) Hukuka aykırı olarak kişisel verileri kaydeden kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Kişisel verinin, kişilerin siyasi, felsefi veya dini görüşlerine, ırki kökenlerine; hukuka aykırı olarak ahlaki eğilimlerine, cinsel yaşamlarına, sağlık durumlarına veya sendikal bağlantılarına ilişkin olması durumunda birinci fıkra uyarınca verilecek ceza yarı oranında artırılır.”²¹

- Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme veya Ele Geçirme: “(1) Kişisel verileri, hukuka aykırı olarak bir başkasına veren, yayan veya ele geçiren kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Suçun konusunun, Ceza Muhakemesi Kanununun 236 ncı maddesinin beşinci ve altıncı fıkraları uyarınca kayda alınan beyan ve görüntüler olması durumunda verilecek ceza bir kat artırılır.”²²

- Verileri Yok Etmeme: “(1) Kanunların belirlediği sürelerin geçmiş olmasına karşın verileri sistem içinde yok etmekle yükümlü olanlara görevlerini yerine getirmediklerinde bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Suçun konusunun Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre ortadan kaldırılması veya yok edilmesi gereken veri olması hâlinde verilecek ceza bir kat artırılır.”²³

- İmar Kirliliğine Neden Olma: “(1) Yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapan veya yaptıran kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

¹⁹ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 122 nci maddesi.

²⁰ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 134 üncü maddesi.

²¹ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 135 inci maddesi.

²² 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 136 ncı maddesi.

²³ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 138 inci maddesi.

(2) Yapı ruhsatıyesı olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınaı faaliyetin icrasına müsaade eden kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(4) Üçüncü fıkra hariç, bu madde hükümleri ancak belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tabi yerlerde uygulanır.

(5) Kişinin, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yaptığı veya yaptırdığı binayı imar planına ve ruhsatına uygun hale getirmesi halinde, bir ve ikinci fıkra hükümleri gereğince kamu davası açılmaz, açılmış olan kamu davası düşer, mahkûm olunan ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkar.

(6) İkinci ve üçüncü fıkra hükümleri, 12 Ekim 2004 tarihinden önce yapılmış yapılarla ilgili olarak uygulanmaz.”²⁴

- Resmi Belgede Sahtecilik Suçu: “(1) Bir resmi belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren veya sahte resmi belgeyi kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmi bir belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren, gerçeğe aykırı olarak belge düzenleyen veya sahte resmi belgeyi kullanan kamu görevlisi üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Resmi belgenin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması halinde, verilecek ceza yarısı oranında artırılır.”²⁵

- Denetim Görevinin İhmalı: “(1) Zimmet veya irtikap suçunun işlenmesine kasten göz yuman denetimle yükümlü kamu görevlisi, işlenen suçun müşterek faili olarak sorumlu tutulur.

(2) Denetim görevini ihmal ederek, zimmet veya irtikap suçunun işlenmesine imkan sağlayan kamu görevlisi, üç aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”²⁶

- Görevi Kötüye Kullanma: “(1) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya

²⁴ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 184 üncü maddesi.

²⁵ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 204 üncü maddesi.

²⁶ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 251 inci maddesi.

kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerini yapmaktan ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”²⁷

- Göreve İlişkin Sırrın Açıklanması: *“(1) Görevi nedeniyle kendisine verilen veya aynı nedenle bilgi edindiği ve gizli kalması gereken belgeleri, kararları ve emirleri ve diğer tebligatı açıklayan veya yayınlayan veya ne suretle olursa olsun başkalarının bilgi edinmesini kolaylaştıran kamu görevlisine, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası verilir.*

(2) Kamu görevlisi sıfatı sona erdikten sonra, birinci fıkrada yazılı fiilleri işleyen kimseye de aynı ceza verilir.”²⁸

- Kişilerin Malları Üzerinde Usulsüz Tasarruf: *“(1) İlgili kanunlarda belirlenen koşullara aykırı olduğunu bilerek, kişilerin taşınır veya taşınmaz malları üzerinde, karşılık ödenmek suretiyle de olsa, zorla tasarrufta bulunan kamu görevlisi, fiil daha ağır cezayı gerektiren bir suç oluşturmadığı takdirde, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”²⁹*

- Kamu Görevinin Usulsüz Olarak Üstlenilmesi: *“(1) Bir kamu görevini, kanun ve nizamla aykırı olarak yerine getirmeye teşebbüs eden veya terk emri kendisine bildirilmiş olduğu halde görevi sürdüren kimseye üç aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir.”³⁰*

- Kamu Görevine Ait Araç ve Gereçleri Suçta Kullanma: *“(1) Görevi gereği olarak elinde bulundurduğu araç ve gereçleri bir suçun işlenmesi sırasında kullanan kamu görevlisi hakkında, ilgili suçun tanımında kamu görevlisi sıfatı esasen göz önünde bulundurulmamış ise, verilecek ceza üçte biri oranında artırılır.”³¹*

- Suç Delillerini Yok Etme, Gizleme veya Değiştirme: *“(1) Gerçeğin meydana çıkmasını engellemek amacıyla, bir suçun delillerini yok eden, silen, gizleyen, değiştiren veya bozan kişi, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Kendi işlediği veya işlenişine iştirak ettiği suçla ilgili olarak kişiye bu fıkra hükmüne göre ceza verilmez.*

²⁷ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 257 nci maddesi.

²⁸ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 258 inci maddesi.

²⁹ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 261 inci maddesi.

³⁰ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 262 nci maddesi.

³¹ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 266 ncı maddesi.

(2) Bu suçun kamu görevlisi tarafından göreviyle bağlantılı olarak işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(3) İlişkin olduğu suç nedeniyle hüküm verilmeden önce gizlenen delilleri mahkemeye teslim eden kişi hakkında bu maddede tanımlanan suç nedeniyle verilecek cezanın beşte dördü indirilir.³²

- Suçluyu Kayırma: “(1) Suç işleyen bir kişiye araştırma, yakalanma, tutuklanma veya hükmün infazından kurtulması için imkân sağlayan kimse, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu suçun kamu görevlisi tarafından göreviyle bağlantılı olarak işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(3) Bu suçun üstsoy, altsoy, eş, kardeş veya diğer suç ortağı tarafından işlenmesi halinde, cezaya hükmolunmaz.”³³

- Tutuklu, Hükümlü veya Suç Delillerini Bildirmeme: “(1) Hakkında tutuklama kararı verilmiş olan veya hükümlü bir kişinin bulunduğu yeri bildiği halde yetkili makamlara bildirmeyen kimse, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) İşlenmiş olan bir suça ilişkin delil ve eserlerin başkaları tarafından saklandığı yeri bildiği halde yetkili makamlara bildirmeyen kimse, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Bu suçların kamu görevlisi tarafından göreviyle bağlantılı olarak işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(4) Bu suçların üstsoy, altsoy, eş veya kardeş tarafından işlenmesi halinde, cezaya hükmolunmaz.”³⁴

- Gizliliğin İhlali: “(1) Soruşturmanın gizliliğini alenen ihlal eden kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Bu suçun oluşabilmesi için;

a) Soruşturma evresinde yapılan işlemin içeriğinin açıklanması suretiyle, suçlu sayılmama karinesinden yararlanma hakkının veya haberleşmenin gizliliğinin ya da özel hayatın gizliliğinin ihlal edilmesi,

b) Soruşturma evresinde yapılan işlemin içeriğine ilişkin olarak yapılan açıklamanın maddi gerçeğin ortaya çıkmasını engellemeye elverişli olması,

gerekir.

³² 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 281 inci maddesi.

³³ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 283 üncü maddesi.

³⁴ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 284 üncü maddesi.

- (2) Soruşturma evresinde alınan ve soruşturmanın tarafı olan kişilere karşı gizli tutulması gereken kararların ve bunların gereği olarak yapılan işlemlerin gizliliğini ihlal eden kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.
- (3) Kanuna göre kapalı yapılması gereken veya kapalı yapılmasına karar verilen duruşmadaki açıklama veya görüntülerin gizliliğini alenen ihlal eden kişi, birinci fıkra hükmüne göre cezalandırılır. Ancak, bu suçun oluşması için, tanığın korunmasına ilişkin olarak alınan gizlilik kararına aykırılık açısından aleniyetin gerçekleşmesi aranmaz.
- (4) Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan suçların kamu görevlisi tarafından görevinin sağladığı kolaylıktan yararlanılarak işlenmesi halinde, ceza yarısına kadar artırılır.
- (5) Soruşturma ve kovuşturma evresinde kişilerin suçlu olarak algılanmalarına yol açacak şekilde görüntülerinin yayınlanması halinde, altı aydan iki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.
- (6) Soruşturma ve kovuşturma işlemlerinin haber verme sınırları aşılmaksızın haber konusu yapılması suç oluşturmaz.”³⁵

- Genital Muayene: “(1) Yetkili hakim ve savcı kararı olmaksızın, kişiyi genital muayeneye gönderen veya bu muayeneyi yapan fail hakkında üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Bulaşıcı hastalıklar dolayısıyla kamu sağlığını korumak amacıyla kanun ve yönetmeliklerde öngörülen hükümlere uygun olarak yapılan muayeneler açısından yukarıdaki fıkra hükmü uygulanmaz.”³⁶

4.4483 SAYILI KANUNUN UYGULAMA ALANI DIŞINDA KALAN DURUMLAR

4483 sayılı Kanunda görevleri ve sıfatları sebebiyle özel soruşturma ve kovuşturma usullerine tabi olanlara ilişkin kanun hükümleri ile suçun niteliği yönünden kanunlarda gösterilen soruşturma ve kovuşturma usullerine ilişkin hükümlerin saklı tutulduğu belirtilmek suretiyle 4483 sayılı Kanun kapsamında olmayan memurlar ve suçlar anlatılmak istenmektedir.

4.1.Kişi bakımından

Bu Kanunun uygulanmayacağı memurlar ve suçlar 4483 sayılı Kanunun 2 nci maddesinde açıklanmıştır. Bazı özel kanunlarımızda o kanuna bağlı olarak çalışan görevliler hakkında özel soruşturma ve kovuşturma yöntemlerinin uygulanması kabul edilmiştir. 4483 sayılı Kanun kapsamında olmayan görevliler hakkında 4483 sayılı Kanun

³⁵ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 285 inci maddesi.

³⁶ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 287 nci maddesi.

uygulanmayacak, haklarındaki soruşturma ve kovuşturmalar özel kanunlarındaki hükümler uyarınca yapılacaktır.

Cumhurbaşkanı, cumhurbaşkanı yardımcıları, bakanlar, milletvekilleri hakkındaki soruşturma ve kovuşturmalar Anayasa ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünde yazılı yöntemler uyarınca yapılır.

4483 sayılı Kanunun kapsamı dışında kalan ve özel soruşturma ve kovuşturma usulüne tabi kılınan diğer kamu görevlileri;

- Askeri personel (Jandarma ve Sahil Güvenlik Personelinin mülki görevleri sırasında işledikleri suçlar hariç),
- 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununun 82 nci maddesi uyarınca hâkim ve savcılar,
- 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 58 ve sonraki maddeleri uyarınca serbest çalışan avukatlar,
- 1512 sayılı Noterlik Kanununun 153 ve sonraki maddeleri uyarınca noterler,
- 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanununun 53/c maddesinde yazılı yükseköğretim üst kuruluşları başkan ve üyeleri, yükseköğretimde çalışan 657 sayılı Kanuna tabi personel,
- 2797 sayılı Yargıtay Kanununun 46 nci maddesinde yazılı Yargıtay Birinci Başkanı, Birinci Başkan Vekilleri, daire başkanları, üyeleri, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Vekili,
- 2575 sayılı Danıştay Kanununun 76 nci maddesinde yazılı Danıştay Başkanı, Başsavcısı, Birinci Başkan Vekilleri, daire başkanları ve üyeleri,
- 6085 sayılı Sayıştay Kanununun 69 uncu maddesi uyarınca Sayıştay Başkan ve üyeleri,
- 4325 sayılı Ankara Elektrik ve Havagazı ve Adana Elektrik Müesseselerinin İdare ve İşletmeleri Hakkında Kanunun 17 nci maddesinde EGO Genel Müdürlüğü'nün memur ve müstahdemleri,
- 3645 sayılı İstanbul Elektrik, Tramvay ve Tünel İdareleri Teşkilât ve Tesisatının İstanbul Belediyesine Devrine Dair Kanun çerçevesinde İETT Genel Müdürlüğü'nün 657 sayılı Kanuna tabi personeli,
- Evlendirme Yönetmeliğinin 56/1 maddesi ve buna bağlı yüksek yargının kararları bağlamında evlendirme memurları, (4721 sayılı Türk Medeni Kanununa göre birbiriyle evlenecek erkek ve kadın, içlerinden birinin oturduğu yerde bulunan

evlendirme memurluğuna birlikte başvururlar; evlendirme memuru, belediye bulunan yerlerde belediye başkanı veya bu işle görevlendireceği memur, köylerde muhtardır.³⁷ Diğer yandan Evlendirme Yönetmeliğinde, evli olmasına rağmen, başkasıyla evlenme işlemi yaptıran, kendisi evli olmamakla birlikte evli olduğunu bildiği bir kimse ile evlilik işlemi yaptıran, gerçek kimliğini saklamak suretiyle bir başkasıyla evlenme işlemi yaptıran kimseler hakkında 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 230 uncu maddesi uyarınca işlem yapılmak üzere durum belgelerle birlikte Cumhuriyet savcılığına intikal ettirileceği hüküm altına alınmıştır.³⁸ Bu hüküm uyarınca, evlendirme memurlarının yukarıda sayılı evlendirme işleri ile ilgili eylemleri, diğer koşullarda görevleriyle ilgili eylemlerinde “kişiler için verilen izin” kapsamında olsa bile, Cumhuriyet Savcılıklarınca doğrudan soruşturulacaktır.)

hakkında 4483 sayılı Kanun hükümleri uygulanmamaktadır.

2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'na tabi olanlar hakkında 4483 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanma olanağı bulunmadığı hakkında. (Danıştay Beşinci Dairesi, E.2008/2133, K.2010/3041, 11/05/2010)

Resmi nikah yapmadan dini nikah yapmak suretiyle evlendirme işlemi yapmanın suç olup ilgili hakkında genel hükümlere göre işlem yapılır. (Danıştay İkinci Daire, E.1993/2539, K.1995/188, T.26/01/1995)

Serbest bir meslek olan avukatlığın Devletin ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürüttükleri kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerden olmadığı dolayısıyla, avukatlar 4483 sayılı Kanun kapsamındaki memurlar veya diğer kamu görevlilerinden sayılamayacağından, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nda öngörülen soruşturma usulüne tabi olmaları nedeniyle, haklarında bu Kanuna göre verilen soruşturma iznine yapılan itirazların, 4483 sayılı Kanun kapsamında incelenmesi olanağı bulunmadığı hakkında. (Danıştay Birinci Daire, E.2006/1121, K.2006/1256, T.14/12/2006)

İdare hukuku yönünden memur oldukları halde, ceza hukukunda kamu görevlisi sayılmayan ve yukarıda sayılanlar dışında kalan diğer kamu görevlileri de bu Kanunun kapsamı dışında kalır. Ayrıca özel hukuk tüzel kişisi olarak tanımlanan Tarım Kredi Kooperatifleri ve Tarımsal Amaçlı Kooperatiflerin memurları ve yöneticileri hakkında görevden kaynaklanan suçları dolayısıyla 4483 sayılı Kanun uygulanmayacaktır.

³⁷ 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 134 üncü maddesi.

³⁸ Evlendirme Yönetmeliğinin 56 ncı maddesi.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fon Kurulu başkan ve üyeleri hakkında işledikleri iddia edilen suçlara ilişkin olarak, ilgili bakanın soruşturma izni vermesi kaydıyla, yapılacak soruşturmalar Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu uyarınca genel hükümlere göre yürütülür. Bunlar hakkında 4483 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmaz. (Danıştay Birinci Daire, E.2004/159, K.2004/179, T.17/09/2004)

Organize sanayi bölgesi yönetim kurulu başkanlığı ve yönetim kurulu üyeliği görevlerinden doğan şikâyet konusu eylemin genel hükümlere göre soruşturulması gerektiği hakkında. (Danıştay Birinci Daire, E.2013/1013, K.2013/1240, T.09/10/2013)

4.1.1.Kamu İktisadi Teşebbüsü Personeli (KİT Personeli)

Anayasanın 128 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür" hükmü 4483 sayılı Kanunun 2 nci maddesine "kamu iktisadi teşebbüsleri" deyimini çıkarılarak aynen alınmak suretiyle kamu iktisadi teşebbüsleri personeli kanun kapsamı dışında tutulmuştur.³⁹

233 ve 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelere bağlı olan ve özel hukuk hükümlerine göre yönetilen Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Halk Bankası A.Ş., Türkiye Demir Çelik İşletmeleri, Boru Hatları ile Petrol Taşıma A.Ş. (BOTAŞ), Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü (ÇAYKUR), Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü (DHMİ), Devlet Malzeme Ofisi Genel Müdürlüğü (DMO), Elektrik Üretim A.Ş. (EÜAŞ), Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğü (ESK), Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü (ETİ MADEN), Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü (KEGM), Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu (MKEK), Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü (PTT), T.C. Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğü (TCDD), Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM), TCDD Taşımacılık A.Ş. Genel Müdürlüğü, Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO), Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş. (TEDAŞ), Türkiye Elektrik İletim A.Ş. (TEİAŞ), Türkiye Elektromekanik Sanayi A.Ş. (TEMSAN), Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu (TKİ), Türkiye Petrolleri A.O. (TPAO), Türkiye Raylı Sistem Araçları Sanayii A.Ş. (TÜRASAŞ), Türkiye Şeker Fabrikaları (TÜRKŞEKER), Türkiye Taşkömürü Kurumu (TTK) gibi kuruluşlardır.

³⁹ Danıştay 1. Dairesinin 17/04/2000 tarihli ve E.2000/29, K.200/59 sayılı kararı.

399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede teşebbüs genel müdürü ve yönetim kurulu üyelerinin görevlerini icra sırasında işledikleri suçlardan dolayı yargılanmalarının, ilgili bakanın iznine bağlı olduğu; bu konuda 4483 sayılı Kanun hükümlerin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.⁴⁰

Kamu iktisadi teşebbüslerinin özelleştirme programına alınması durumunda, bunlar hakkında 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükümlerinin uygulanmayacak olması dolayısıyla, 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 11/d maddesinin de uygulanmasına olanak bulunmadığından, 4483 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanması mümkün değildir. (Danıştay Birinci Daire, E.2004/273, K. 2004/262, T.11/10/2004)

Bu itibarla, kamu iktisadi teşebbüslerinin genel müdürü ve yönetim kurulu üyelerinin görevlerini yerine getirirken işledikleri suçlardan dolayı ilgili bakanın izni ile 4483 sayılı Kanun çerçevesinde yargılanacaklardır. KİT'lerin diğer personeline ise genel hükümler uygulanacaktır.

Kamusal faaliyetin yürütülmesine katılması dolayısıyla KİT rejimine tabi PTT personeli kamu görevlisi olarak kabul edilmektedir. 4483 sayılı Yasanın kapsamı genişletilmedikçe yönetim kurulu üyeleri ve genel müdürleri hariç KİT ve PTT görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı yapılacak soruşturma ve kovuşturmalar hakkında 4483 sayılı Yasa hükümleri uygulanamaz.(Yargıtay Dördüncü Ceza Dairesi, E.2010/13771, K.2010/11870, T.16/06/2010)

4.2.Konu bakımından

Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle ve görevlerinden doğan tüm suçları, 4483 sayılı Kanun kapsamında değildir. 5237 sayılı Kanunun 94 ve 95 inci maddelerinde düzenlenen işkence ve 256 ncı maddesinde düzenlenen kötü muamele suçları ile ağır cezayı gerektiren suçüstü halleri ile disiplin suçlarını 4483 sayılı Kanunun 2 nci maddesi kapsam dışına çıkarmıştır. 4483 sayılı Kanun memurların yalnız idari görevlerinden doğan suçlar için uygulanabilir.

Bazı kanunlar memurlara idari görevlerinden ayrı olarak adli görevlerde vermiştir. Bunlardan ayrı olarak ceza hükümlerini içeren kimi özel kanunlar düzenlenirken burada gösterilen suçları işleyenler hakkında doğrudan soruşturma ve kovuşturma yapılacağına

⁴⁰ 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 11 inci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi.

ilişkin hükümler konmuştur. Bu suçları da memurların adli görevlerinden doğan suçlar, özel kanunlarda gösterilen suçlar olarak iki grupta incelemek mümkündür.

4.2.1. Memurların Adli Görevlerinden Doğan Suçlar

4483 sayılı Kanunun 2 nci maddesine 4778 sayılı Kanunla eklenen son fıkra uyarınca, “1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 154 üncü maddesinin dördüncü fıkrası kapsamında açılacak soruşturma ve kovuşturmalarda bu Kanun hükümleri uygulanmaz.”

17/12/2004 tarihli ve 25673 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

31/03/2005 tarihli ve 25772 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun 3 üncü maddesinde, “(1) Mevzuatta, yürürlükten kaldırılan Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa yapılan yollamalar, Ceza Muhakemesi Kanununun bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelerine yapılmış sayılır.

(2) Mevzuatta, yürürlükten kaldırılan Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun kitap, bab ve fasıllarına yapılmış yollamalar, o kitap, bab ve fasıl içinde yer almış hükümlerin karşılığını oluşturan Ceza Muhakemesi Kanununun maddelerine yapılmış sayılır.” hükmü yer almaktadır.

5320 sayılı Kanunun 18 inci maddesinde 1 Haziran 2005 tarihi itibarıyla; 04/04/1929 tarihli ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun yürürlükten kaldırıldığı hüküm altına alınmıştır.

Bu çerçevede 1412 sayılı Kanunun 54 üncü maddesinin karşılığının 5271 sayılı Kanunun 161 inci maddesi olduğu anlaşılmaktadır. 4483 sayılı Kanunun 2 inci maddesinin son fıkrasının 5271 sayılı Kanunun 161/5 maddesine yollama yaptığını kabul etmek gerekir.

5271 sayılı Kanunun 161 inci maddesi soruşturma evresinde gerekli araştırmalar yapılırken görevli kolluk elemanları, diğer memurlar ve kamu hizmeti yapmakla görevli olanlar arasındaki ilişkileri düzenlemektedir.

5271 sayılı Kanunun kabul ettiği sistemde kolluk, soruşturma işlemlerinin yürütülmesinde Cumhuriyet savcısının emrindedir. Bu sistem çerçevesinde kolluk amir ve memurları, suçun işlenmesi nedeniyle el koydukları olayları, yakalanan kişileri uygulanan tedbirleri hemen Cumhuriyet savcılığına bildirecek, Cumhuriyet savcısının, adliyeyle ilişkin yazılı ve ivedi hallerde sözlü emirlerini derhal yerine getirecek, Cumhuriyet savcısının yazılı emri üzerine yakalanan kişileri, olayın şüphelisi veya

tanıkları belirtilen gün, saat ve yerde hazır edecek, aynı suretle yapılan işlemlere ilişkin evrak da hazır bulunduracaktır.

5271 sayılı Kanunda ve Adli Kolluk Yönetmeliğinde, adli kolluk görevlileri ve adli kolluk sorumlusu olmak üzere iki ayrı kavram kullanmıştır.

Adli Kolluk Yönetmeliğinde, **adli kolluk görevlileri**, 5271 sayılı Kanun, 4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilâtı Kanununun 8, 9 ve 12 nci maddeleri, 10/3/1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilât, Görev ve Yetkileri Kanununun 7 nci maddesi, 2/7/1993 tarihli ve 485 sayılı Gümrük Müsteşarlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 8 inci maddesi, 9/7/1982 tarihli ve 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanununun 4 üncü maddesi ve 3/11/1983 tarihli ve 83/7362 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Jandarma Teşkilâtı Görev ve Yetkileri Yönetmeliğinde belirtilen soruşturma işlemlerini yapmak üzere, tâbi oldukları atama usulüne göre görevlendirilen komutan, âmir, memur ve diğer görevlileri, **adli kolluk sorumlusu** ise mahallin en büyük mülki idare amiri tarafından görevlendirilen adli kolluğun komutanını, amirini veya sorumlusu şeklinde tanımlanmıştır. Yani adli kolluk sorumlusu, İçişleri Bakanlığına bağlı Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından atamalarındaki usule göre görevli adli kolluğun komutanını/âmirini ifade etmektedir.

Adli Kolluk Yönetmeliğine göre, Emniyet Genel Müdürlüğünce, asgarî tam teşekküllü bir polis karakolu bulunan yerlerde, Jandarma Genel Komutanlığınca, asgarî tam teşekküllü bir jandarma karakolu bulunan yerlerde, Sahil Güvenlik Komutanlığınca, asgarî sahil güvenlik bot komutanlıklarının bulunduğu yerlerde, Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğünce, gümrük muhafaza müdürlüğü ile müstakil bölge ve kısım amirlikleri bulunan yerlerde görev yapmak üzere ayrılan kimselerin adli kolluk olacakları hükme bağlanmıştır.

Belirtilen adli kolluk görevlisi veya sorumluları hakkında bu görevleri dolayısıyla işledikleri suçlar nedeniyle ceza soruşturması, 5271 sayılı Kanunun 161/5 maddesi gereği Cumhuriyet savcısınca doğrudan yapılır.

4.2.2.Özel Kanunlarda Gösterilen Suçlar

Memur ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle ve görevlerinden doğan tüm suçları 4483 sayılı Kanun kapsamında değildir. 4483 sayılı Kanunun 2/2 maddesinde, “suçun niteliği yönünden kanunlarda gösterilen soruşturma ve kovuşturma usullerine ilişkin hükümler saklıdır” denilerek özel kanunlarda birtakım suçlar 4483 sayılı Kanun kapsamı dışına çıkarılmıştır.

Devlet memurlarının ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri bazı suçlardan dolayı haklarında 4483 sayılı Kanun uygulanmaz.

4483 sayılı Kanun kapsamında olmayan diğer suçlar;

- Ağır cezayı gerektiren suçüstü hali (Ağır cezayı gerektiren suçlar, kanunların ayrıca görevli kıldığı haller saklı kalmak üzere ağırlaştırılmış müebbet, müebbet hapis ve 10 yıldan fazla olan hapis cezalarını gerektiren suçlardır. Suçüstü hali ise işlenmekte olan suçlar ile henüz işlendiği için yakalanan kişinin fiilin kısa bir süre önce işlendiğine ilişkin işlendiğine delillerle yakalanan kişinin işlediği suçlardır.),
- 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun kapsamındaki suçlar,
- 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanun kapsamındaki suçlar,
- 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamındaki suçlar,
- 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunun 357 nci maddesi kapsamındaki suçlar,
- 6831 sayılı Orman Kanunu kapsamında kasten orman yakma suçları,
- 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu kapsamına giren suçlar,
- 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu kapsamında jandarma personelinin adli görevinden doğan suçlar,
- İşkence ve zor kullanma yetkisini aşma suçları (mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunun 243 ve 245 inci maddeleri- 5271 sayılı Türk Ceza Kanununun 94, 95 ve 96 ncı maddeleri),
- Disiplin suç ve cezaları,

3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanununun 17. mad. "bu Kanunda ve 4389 s. Bankalar Kanununda yazılı suçlarla, irtikâp, rüşvet, basit ve nitelikli zimmet, görev sırasında veya görevinden dolayı kaçakçılık, resmi ihale ve alım ve satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarının açıklanması veya açıklanmasına sebebiyet verme suçlarından veya bu suçlara iştirak etmekten sanık olanlar hakkında 4483 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmayacağı, Kanunun 19. mad. C. savcısının 17. mad. yazılı suçların işlendiğini öğrendiğinde sanıklar hakkında doğrudan doğruya ve bizzat soruşturmaya başlamakla beraber durumu atamaya yetkili amirine bildireceği hükme bağlanmıştır. İsnat edilen eylemin, 3628 s. Kanun kapsamında rüşvet suçuna karşılık geldiği, Cumhuriyet Başsavcısınca doğrudan soruşturulması gerektiği anlaşıldığından, itirazın kısmen kabulüyle İçişleri Bakanının kararının; 3/b mad. soruşturma izni verilmemesine ilişkin kısmının kaldırılmasına karar verilmiştir. (Danıştay Birinci Daire, E.2022/135, K.2022/314, T.16/03/2022)

- 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanununun 17 nci maddesinde belirtilen suçlar (müsteşarlar, valiler ve kaymakamlar hariç),

Bu suçlar;

- İrtikap: *"(1) Görevinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatle bulunulmasına bir kimseyi icbar eden kamu görevlisi, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Kamu görevlisinin haksız tutum ve davranışları karşısında, kişinin haklı bir işinin gereği gibi, hiç veya en azından vaktinde görülmeyeceği endişesiyle, kendisini mecbur hissederek, kamu görevlisine veya yönlendireceği kişiye menfaat temin etmiş olması halinde, icbarın varlığı kabul edilir.*

(2) Görevinin sağladığı güveni kötüye kullanmak suretiyle gerçekleştirdiği hileli davranışlarla, kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatle bulunulmasına bir kimseyi ikna eden kamu görevlisi, üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) İkinci fıkrada tanımlanan suçun kişinin hatasından yararlanarak işlenmiş olması halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(4) İrtikap edilen menfaatin değeri ve mağdurun ekonomik durumu göz önünde bulundurularak, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir.⁴¹

- Rüşvet: “ (1) Görevinin ifasıyla ilgili bir işi yapması veya yapmaması için, doğrudan veya aracılar vasıtasıyla, bir kamu görevlisine veya göstereceği bir başka kişiye menfaat sağlayan kişi, dört yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Görevinin ifasıyla ilgili bir işi yapması veya yapmaması için, doğrudan veya aracılar vasıtasıyla, kendisine veya göstereceği bir başka kişiye menfaat sağlayan kamu görevlisi de birinci fıkra da belirtilen ceza ile cezalandırılır.

(3) Rüşvet konusunda anlaşmaya varılması halinde, suç tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur.

(4) Kamu görevlisinin rüşvet talebinde bulunması ve fakat bunun kişi tarafından kabul edilmemesi ya da kişinin kamu görevlisine menfaat temini konusunda teklif veya vaatte bulunması ve fakat bunun kamu görevlisi tarafından kabul edilmemesi hâllerinde fail hakkında, birinci ve ikinci fıkra hükümlerine göre verilecek ceza yarı oranında indirilir.

(5) Rüşvet teklif veya talebinin karşı tarafa iletilmesi, rüşvet anlaşmasının sağlanması veya rüşvetin temini hususlarında aracılık eden kişi, kamu görevlisi sıfatını taşıyıp taşımadığına bakılmaksızın, müşterek fail olarak cezalandırılır.

(6) Rüşvet ilişkisinde dolaylı olarak kendisine menfaat sağlanan üçüncü kişi veya tüzel kişinin menfaati kabul eden yetkilisi, kamu görevlisi sıfatını taşıyıp taşımadığına bakılmaksızın, müşterek fail olarak cezalandırılır.

(7) Rüşvet alan veya talebinde bulunan ya da bu konuda anlaşmaya varan kişinin; yargı görevi yapan, hakem, bilirkişi, noter veya yeminli mali müşavir olması halinde, verilecek ceza üçte birden yarısına kadar artırılır.

(8) Bu madde hükümleri;

a) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları,

b) Kamu kurum veya kuruluşlarının ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının iştirakiyle kurulmuş şirketler,

c) Kamu kurum veya kuruluşlarının ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının bünyesinde faaliyet icra eden vakıflar,

d) Kamu yararına çalışan dernekler,

⁴¹ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 250 nci maddesi.

e) Kooperatifler,

f) Halka açık anonim şirketler,

adına hareket eden kişilere, kamu görevlisi sıfatını taşıyıp taşımadıklarına bakılmaksızın, görevlerinin ifasıyla ilgili bir işin yapılması veya yapılmaması amacıyla doğrudan veya aracılar vasıtasıyla, menfaat temin, teklif veya vaat edilmesi; bu kişiler tarafından talep veya kabul edilmesi; bunlara aracılık edilmesi, bu ilişki dolayısıyla bir başkasına menfaat temin edilmesi halinde de uygulanır.

(9) Bu madde hükümleri;

a) Yabancı bir devlette seçilmiş veya atanmış olan kamu görevlilerine,

b) Uluslararası veya uluslararası mahkemelerde ya da yabancı devlet mahkemelerinde görev yapan hâkimlere, jüri üyelerine veya diğer görevlilere,

c) Uluslararası veya uluslararası parlamento üyelerine,

d) Kamu kurumu ya da kamu işletmeleri de dahil olmak üzere, yabancı bir ülke için kamusal bir faaliyet yürüten kişilere,

e) Bir hukuki uyuşmazlığın çözümü amacıyla başvuru tahkim usulü çerçevesinde görevlendirilen vatandaş veya yabancı hakemlere,

f) Uluslararası bir anlaşmaya dayalı olarak kurulan uluslararası veya uluslararası örgütlerin görevlilerine veya temsilcilerine,

görevlerinin ifasıyla ilgili bir işin yapılması veya yapılmaması ya da uluslararası ticari işlemler nedeniyle bir işin veya haksız bir yararın elde edilmesi yahut muhafazası amacıyla; doğrudan veya aracılar vasıtasıyla, menfaat temin, teklif veya vaat edilmesi ya da bunlar tarafından talep veya kabul edilmesi halinde de uygulanır.

(10) Dokuzuncu fıkra kapsamına giren rüşvet suçunun yurt dışında yabancı tarafından işlenmekle birlikte;

a) Türkiye'nin,

b) Türkiye'deki bir kamu kurumunun,

c) Türk kanunlarına göre kurulmuş bir özel hukuk tüzel kişisinin,

d) Türk vatandaşının,

tarafı olduğu bir uyuşmazlık ya da bu kurum veya kişilerle ilgili bir işlemin yapılması veya yapılmaması için işlenmesi halinde, rüşvet veren, teklif veya vaat eden; rüşvet alan, talep eden, teklif veya vaadini kabul eden; bunlara aracılık eden; rüşvet ilişkisi dolayısıyla

kendisine menfaat temin edilen kişiler hakkında, Türkiye’de bulundukları takdirde, resen soruşturma ve kovuşturma yapılır.”⁴²

- Zimmet: *“(1) Görevi nedeniyle zilyedliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu malı kendisinin veya başkasının zimmetine geçiren kamu görevlisi, beş yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

(2) Suçun, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(3) Zimmet suçunun, malın geçici bir süre kullanıldıktan sonra iade edilmek üzere işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranına kadar indirilebilir.”⁴³

- Resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma: *“(1) Kamu kurumu veya kuruluşları adına yapılan mal veya hizmet alım veya satımlarına ya da kiralamalara ilişkin ihaleler ile yapım ihalelerine fesat karıştıran kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

(2) Aşağıdaki hallerde ihaleye fesat karıştırılmış sayılır:

a) Hileli davranışlarla;

1. İhaleye katılma yeterliğine veya koşullarına sahip olan kişilerin ihaleye veya ihale sürecindeki işlemlere katılmalarını engellemek,

2. İhaleye katılma yeterliğine veya koşullarına sahip olmayan kişilerin ihaleye katılmasını sağlamak,

3. Teklif edilen malları, şartnamesinde belirtilen niteliklere sahip olduğu halde, sahip olmadığından bahisle değerlendirme dışı bırakmak,

4. Teklif edilen malları, şartnamesinde belirtilen niteliklere sahip olmadığı halde, sahip olduğundan bahisle değerlendirmeye almak.

b) Tekliflerle ilgili olup da ihale mevzuatına veya şartnamelere göre gizli tutulması gereken bilgilere başkalarının ulaşmasını sağlamak.

c) Cebir veya tehdit kullanmak suretiyle ya da hukuka aykırı diğer davranışlarla, ihaleye katılma yeterliğine veya koşullarına sahip olan kişilerin ihaleye, ihale sürecindeki işlemlere katılmalarını engellemek.

d) İhaleye katılmak isteyen veya katılan kişilerin ihale şartlarını ve özellikle fiyatı etkilemek için aralarında açık veya gizli anlaşma yapmaları.

⁴² 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 252 nci maddesi.

⁴³ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 247 nci maddesi.

(3) İhaleye fesat karıştırma suçunun;

a) Cebir veya tehdit kullanmak suretiyle işlenmesi hâlinde temel cezanın alt sınırı beş yıldan az olamaz. Ancak, kasten yaralama veya tehdit suçunun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hâllerinin gerçekleşmesi durumunda, ayrıca bu suçlar dolayısıyla cezaya hükmolunur.

b) İşlenmesi sonucunda ilgili kamu kurumu veya kuruluşu açısından bir zarar meydana gelmemiş ise, bu fıkranın (a) bendinde belirtilen hâller hariç olmak üzere, fail hakkında bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(4) İhaleye fesat karıştırma dolayısıyla menfaat temin eden görevli kişiler, ayrıca bu nedenle ilgili suç hükmüne göre cezalandırılırlar.

(5) Yukarıdaki fıkralar hükümleri, kamu kurum veya kuruluşları aracılığı ile yapılan artırma veya eksiltmeler ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu kurum veya kuruluşlarının ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının iştirakiyle kurulmuş şirketler, bunların bünyesinde faaliyet icra eden vakıflar, kamu yararına çalışan dernekler veya kooperatifler adına yapılan mal veya hizmet alım veya satımlarına ya da kiralamalara fesat karıştırılması halinde de uygulanır.⁴⁴

- **Devlet sırlarını açıklama veya açıklanmasına sebebiyet verme:** “(1) Görevi dolayısıyla öğrendiği ve Devletin güvenliğinin gizli kalmasını gerektirdiği fenni keşif veya yeni buluşları veya sınai yenilikleri kendisinin veya başkasının yararına kullanan veya kullanılmasını sağlayan kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis ve üçbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Fiil, Türkiye ile savaş halinde bulunan bir devletin yararına işlenir veya Devletin savaş hazırlıklarını veya savaş etkinliğini veya askerî hareketlerini tehlikeye sokacak olursa, faile müebbet hapis cezası verilir.

(3) Türkiye Devleti tarafından yabancı bir memlekette Devlete ait belirli bir işi görmek için görevlendirilen kimse, bu görevi sadakatle yerine getirmediği ve bu fiilden dolayı zarar meydana gelebildiği takdirde faile beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir.

(4) Bu maddede tanımlanan suçların işleneceğini haber alıp da bunları zamanında yetkililere ihbar etmeyenlere, suç teşebbüs derecesinde kalmış olsa bile altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir.”⁴⁵

- **İhtilas:** Mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanununda 1990 yılında yapılan değişiklikten önce TCK 203 üncü maddesinde düzenlenmiş olan nitelikli zimmet, değişiklikten sonra 202 nci

⁴⁴ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 235 inci maddesi.

⁴⁵ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 333 üncü maddesi.

maddenin ikinci fıkrasına alınmış, daha önceleri ihtilas olarak nitelendirilirken değişiklikten sonra nitelikli zimmet olarak nitelendirilmeye başlanmıştır.

Nitelikli zimmet suçunun oluşması için, suçun dairesini aldatacak şekilde ve fiilin ortaya çıkmamasını sağlayacak hileli faaliyetlerde bulunmak suretiyle işlenmesi gerekmektedir.

Yeni Türk Ceza Kanununda, “Suçun, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.”⁴⁶ hükmüne yer verilerek failin, suçu işlediği sırada veya işledikten sonra suçun ortaya çıkmaması için ayrıca hileli davranışlar sergilemişse nitelikli zimmet suçu meydana geleceği düzenlenmiştir.

- Görev sırasında veya görevinden dolayı kaçakçılık: Görev sırasında veya görevinden dolayı kaçakçılık suçu, 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda şu şekilde düzenlenmiştir: Kaçakçılık fiillerini önlemek, izlemek, araştırmak ve soruşturmakla görevli kişilerin, ithalatın ve ihracatın kanuni gereği yerine getirilmeden yapılması veya meslek ve sanatın sağladığı kolaylıklardan yararlanmak suretiyle veya belgede sahtecilik yapılarak veya bu suçların işlenmesine kasten göz yummak suretiyle işlemesi ile işlediği suç görev sırasında veya görevinden dolayı kaçakçılık suçunu oluşturur.⁴⁷

5.İZİN VERMEYE YETKİLİ MERCİLER

Soruşturma izni yetkisi

- a) İlçede görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında **kaymakam**,
- b) İlde ve merkez ilçede görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri ile kaymakamlar hakkında **vali**,
- c) Bölge düzeyinde teşkilatlanan kurum ve kuruluşlarda görev yapan memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında **görev yaptıkları ilin valisi**,
- d) Cumhurbaşkanına veya Cumhurbaşkanlığına bağlı, ilgili veya ilişkili kuruluşlar ve bakanlıkların merkez ve bağlı veya ilgili kuruluşlarında görev yapan diğer memur ve kamu görevlileri hakkında **o kuruluşun en üst idari amiri**,
- e) (b) ve (c) bentlerindeki hükümler saklı kalmak kaydıyla Cumhurbaşkanı kararıyla atanan memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında **Cumhurbaşkanı veya ilgili bakan**,

⁴⁶ 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 247 nci maddesinin 2 nci fıkrası.

⁴⁷ 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun 3 ve 4 üncü maddesi.

f) Türkiye Büyük Millet Meclisinde görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında **Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri**, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri ve yardımcıları hakkında **Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı**,

g) Cumhurbaşkanlığında görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında **Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri**, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri hakkında **Cumhurbaşkanı**,

h) Büyükşehir belediye başkanları, il ve ilçe belediye başkanları; büyükşehir, il ve ilçe belediye meclisi üyeleri ile il genel meclisi üyeleri hakkında **İçişleri Bakanı**,

i) İlçelerdeki belde belediye başkanları ve belde belediye meclisi üyeleri hakkında **kaymakam**, merkez ilçelerdeki belde belediye başkanları ve belde belediye meclisi üyeleri hakkında **bulundukları ilin valisi**,

j) Köy ve mahalle muhtarları ile bu Kanun kapsamına giren diğer memurlar ve kamu görevlileri hakkında ilçelerde **kaymakam**, merkez ilçede **vali**,

Yokluklarında ise vekilleri tarafından bizzat kullanılır.

Diğer yandan, 2560 sayılı Kanun kapsamında su ve kanalizasyon idarelerinde görev yapan 657 sayılı Kanuna tabi personel için ilin valisi soruşturma iznini vermektedir.

Yetkili mercilerin saptanmasında, memur veya kamu görevlisinin suç tarihindeki görevi esas alınır.

Ast memur ile üst memurun aynı fiile iştiraki halinde izin, üst memurun bağlı olduğu merciden istenir.⁴⁸

5.1. Soruşturma izni vermeye yetkili mercilerle ilgili genel prensipler

Bu merciler genel olarak görev yeri, görev unvanı ve atanma şekli esas alınarak tespit edilmiştir.

- Yetkili kişiler için bu münhasır bir yetkidir, devredilemez.
- Usulüne göre atanmış vekiller karar yetkisini kullanır.
- Üst merciler alt mercilerin izin verme yetkisini kullanamaz.

Soruşturma izni vermeye yetkili mercein tespitinde hakkında ön inceleme yapılan memurun suç tarihindeki görevi esas alınacaktır.

İştirak halinde suçlarda üst memur için soruşturma izni vermeye yetkili merci tüm şerikler için karar verecektir.

⁴⁸ 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun 3 üncü maddesi.

6. OLAYIN YETKİLİ MERCİYE İLETİLMESİ VE İŞLEME KONULMAYACAK İHBAR VE ŞİKÂyetLER

Cumhuriyet Başsavcılar, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin 4483 sayılı Kanun kapsamına giren suçlarına ilişkin herhangi bir ihbar veya şikâyet aldıklarında veya böyle bir durumu öğrendiklerinde ivedilikle toplanması gerekli ve kaybolma ihtimali bulunan delilleri tespitten başka hiçbir işlem yapmayarak ve hakkında ihbar veya şikâyetle bulunulan memur veya diğer kamu görevlisinin ifadesine başvurmaksızın evrakın bir örneğini ilgili makama göndererek soruşturma izni isterler.

Diğer makam ve memurlarla kamu görevlileri de bu Kanun kapsamına giren bir suç işlendiğini ihbar, şikâyet, bilgi, belge veya bulgulara dayanarak öğrendiklerinde durumu izin vermeye yetkili makama iletirler.

4483 sayılı Kanuna göre memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında yapılacak ihbar ve şikâyetlerin;

- Soyut ve genel nitelikte olmaması,
- İhbar veya şikâyetlerde kişi veya olay belirtilmesi,
- İddiaların ciddî bulgu ve belgelere dayanması,
- İhbar veya şikâyet dilekçesinde dilekçe sahibinin doğru ad, soyad ve imzası ile iş veya ikametgâh adresinin bulunması,

zorunludur.

Yukarıda belirtilen şartları taşımayan ihbar ve şikâyetler Cumhuriyet Başsavcılar ve izin vermeye yetkili merciler tarafından işleme konulmaz ve durum, ihbar veya şikâyetle bulunana bildirilir. Ancak iddiaların, sıhhati şüpheye mahal vermeyecek belgelerle ortaya konulmuş olması halinde ad, soyadı ve imza ile iş veya ikametgâh adresinin doğruluğu şartı aranmaz. Başsavcılar ve yetkili merciler ihbarcı veya şikâyetçinin kimlik bilgilerini gizli tutmak zorundadır.⁴⁹

İhbar ve şikâyet dilekçelerinin ıslak imzalı olması esastır; buna karşın güvenli elektronik imza ile yapılan başvurular da geçerli sayılır. Elektronik posta yoluyla yapılan başvurularda, 4483 sayılı Kanunun 7 nci maddesinde belirtilen şartların aranması gerekir. Yetkili merciler, ihbarcı/şikâyetçinin kimlik bilgilerini 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizli tutmak, kişisel verilerin korunması için gerekli teknik ve idari tedbirleri almak zorundadır.

⁴⁹ 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun 4 üncü maddesi.

7. ÖN İNCELEME

İzin vermeye yetkili merci, 4483 sayılı Kanun kapsamına giren bir suç işlediğini bizzat veya yazılı şikâyet üzerine öğrendiğinde bir ön inceleme başlatır.

Cumhuriyet Başsavcılıkları ile izin vermeye yetkili merciler ihbar ve şikâyetler konusunda daha önce sonuçlandırılmış bir ön inceleme olması halinde müracaatı işleme koymazlar. Ancak ihbar veya şikâyet eden kişilerin konu ile ilgili olarak daha önceki ön incelemenin neticesini etkileyecek yeni belge sunması halinde müracaatı işleme koyabilirler.

Ön inceleme, izin vermeye yetkili merci tarafından bizzat yapılabileceği gibi, görevlendireceği bir veya birkaç denetim elemanı veya hakkında inceleme yapılanın üstü konumundaki memur ve kamu görevlilerinden biri veya birkaçı eliyle de yaptırılabilir. İnceleme yapacakların, izin vermeye yetkili merciin bulunduğu kamu kurum veya kuruluşunun içerisinde belirlenmesi esastır. İşin özelliğine göre bu merci, anılan incelemenin başka bir kamu kurum veya kuruluşunun elemanlarıyla yaptırılmasını da ilgili kuruluştan isteyebilir. Bu isteğin yerine getirilmesi, ilgili kuruluşun takdirine bağlıdır.

Yargı mensupları ile yargı kuruluşlarında çalışanlar ve askerler, başka mercilerin ön incelemelerinde görevlendirilemez.

Ön inceleme ile görevlendirilen kişiler birden fazla ise içlerinden biri başkan olarak belirlenir.⁵⁰

İç denetçilere ön inceleme görevi verilemez.⁵¹

Kanun ve Yönetmelik hükümlerine göre iç denetçilerin görevleri arasında, 4483 sayılı Kanun kapsamında ön inceleme ile personel mevzuatı uyarınca disiplin soruşturması yapma görevi sayılmadığından; iç denetçilere, personel mevzuatı uyarınca disiplin soruşturması ile 4483 sayılı Kanun uyarınca ön inceleme görevi verilmeyecektir.

8.ÖN İNCELEME YAPANLARIN YETKİSİ VE RAPOR

Ön inceleme ile görevlendirilen kişi veya kişiler, bakanlık müfettişleri ile kendilerini görevlendiren merciin bütün yetkilerini haiz olup, 4483 sayılı Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa göre işlem yapabilirler; hakkında inceleme yapılan memur veya diğer kamu görevlisinin ifadesini de almak suretiyle yetkileri dâhilinde bulunan gerekli bilgi ve belgeleri toplayıp, görüşlerini içeren bir rapor düzenleyerek durumu izin vermeye yetkili mercie sunarlar. Ön inceleme birden çok kişi tarafından yapılmışsa, farklı görüşler raporda gerekçeleriyle ayrı ayrı belirtilir.

⁵⁰ 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun 5 inci maddesi.

⁵¹ Kamu İç Denetim Genel Tebliğinin 9 uncu maddesi.

Ön incelemenin ilkelerinin disiplin soruşturmasının ilkelerinden farklı olduğu, karar verecek yetkili mercilerin kanunda tek tek sayıldığı, en üst konumda da olsa yetkisiz merci tarafından alt dereceli kamu görevlisi hakkında karar verilemeyeceği hakkında. (Danıştay Birinci Daire, E.2019/2003, K.2019/1994, T.19/12/2019)

Yetkili merci bu rapor üzerine soruşturma izni verilmesine veya verilmemesine karar verir. Bu kararlarda gerekçe gösterilmesi zorunludur.⁵²

9.SORUŞTURMA İZNİ VERİLMESİNDE SÜRE

Yetkili merci, soruşturma izni konusundaki kararını suçun işlediğini bizzat veya yazılı şikâyet üzerine öğrenilmesinden itibaren ön inceleme dâhil en geç otuz gün içinde verir.

4483 sayılı Kanunun 7 nci maddesinde soruşturma izni verilmesine ilişkin kararın ön inceleme emrinden itibaren otuz gün içinde verilmesi gerektiği belirtilmiş, zorunlu hâllerde bu sürenin on beş gün uzatılabileceği düzenlenmiştir. Fakat soruşturma izni verilmesine ilişkin söz konusu sürenin Danıştay Birinci Dairesince düzenleyici süre olduğu, hak düşürücü süre olmadığı kabul edilmiştir. Bu nedenle zorunlu durumlarda bu sürenin aşılmasının ön incelemenin sıhhatini etkilemeyeceği ifade edilmiştir. Buna göre soruşturma izni verilmesine yönelik sürenin düzenleyici süre olduğu ve gerektiği hallerde söz konusu sürenin aşılabileceği Danıştay içtihatlarında istikrarlı bir şekilde kabul edildiği görülmüştür. Bu durumda başvurusunun soruşturma izninin mevzuatta belirtilen süreden sonra verildiğine ilişkin iddiasının karar sonucunu etkileyecek bir iddia olmadığı Danıştay içtihatlarında kabul edildiğinden Mahkemenin gerekçeli kararında bu iddiayı karşılamamış olmasının gerekçeli karar hakkını ihlal etmediği değerlendirilmiştir. (Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, 2018/3154, T:26.5.2021)

Bu süre, zorunlu hallerde onbeş günü geçmemek üzere bir defa uzatılabilir.

Yetkili merci, herhalde yukarıdaki belirtilen süreler içinde memur veya diğer kamu görevlisi hakkında soruşturma izni verilmesi veya verilmemesi konusunda karar vermek zorundadır.⁵³

⁵² 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun 6 ncı maddesi.

⁵³ 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun 7 nci maddesi.

10.SORUŞTURMA İZNİNİN KAPSAMI

Soruşturma izni, şikâyet, ihbar veya iddia konusu olaylar ile bunlara bağlı olarak ileride soruşturma sırasında ortaya çıkabilecek konuları kapsar.

Soruşturma sırasında izin verilen olay ve konudan tamamen ayrı veya farklı bir suç olarak nitelendirilebilecek bir fiil ortaya çıktığında, yeniden izin alınması zorunludur.

Suçun hukuki niteliğinin değişmesi, yeniden izin alınmasını gerektirmez.⁵⁴

11.SORUŞTURMA İZNİNİN VERİLMESİ VEYA VERİLMEMESİNE İTİRAZ

Yetkili merci, soruşturma izni verilmesine veya verilmemesine ilişkin kararını Cumhuriyet Başsavcılığına, hakkında inceleme yapılan memur veya diğer kamu görevlisine ve varsa şikâyetçiye bildirir.

Soruşturma izni verilmesine ilişkin karara karşı hakkında inceleme yapılan memur veya diğer kamu görevlisi; soruşturma izni verilmemesine ilişkin karara karşı ise Cumhuriyet Başsavcılığı veya şikâyetçi, izin vermeye yetkili merciler tarafından verilen işleme koymama kararına⁵⁵ karşı da şikâyetçi itiraz yoluna gidebilir. İtiraz süresi, yetkili merciin kararının tebliğinden itibaren on gündür.

İtiraza, Kanunun 3 üncü maddesinin (e), (f), (g) (Cumhurbaşkanınca verilen izin hariç) ve (h) bentlerinde sayılanlar için Danıştay İkinci Dairesi, diğerleri için yetkili merciin yargı çevresinde bulunduğu bölge idare mahkemesi bakar.

İtirazlar, öncelikle incelenir ve **en geç üç ay** içinde karara bağlanır. Verilen kararlar kesindir.⁵⁶

12.İŞTİRAK HALİNDE İŞLENEN SUÇLAR

4483 sayılı Kanun kapsamındaki suçların iştirak halinde işlenmesi durumunda memur olmayan, memur olanla; ast memur, üst memurla aynı mahkemede yargılanır.⁵⁷

⁵⁴ 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun 8 inci maddesi.

⁵⁵ Bu düzenleme 6745 sayılı Kanunla getirilmiştir. Gerekçe de şu açıklamaya yer verilmiştir: Yürürlükte olan 4483 sayılı Memurlar ve Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkındaki Kanun gereğince, göreve ilişkin konularda memurlara karşı başlatılacak soruşturmalar için kurumundan izin alınması gerekmektedir. Yetkili kurum soruşturma izni verdiği takdirde hakkında soruşturma izni verilen memur idare mahkemesine itiraz yoluna gidebilmektedir. Yine ilgili kurumca soruşturma izni verilmezse de memur hakkında şikâyetçi olan kimse idare mahkemesine itiraz edebilmektedir. Ancak uygulamada kimi zaman kurum yetkilileri her iki yolun dışında “işleme koymama kararı ” şeklinde bir yol izlemektedirler ve bu karara karşı yargı yolu da kapalı durumdadır.

⁵⁶ 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun 9 uncu maddesi.

⁵⁷ 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun 10 uncu maddesi.

İştirak halinde aynı eylemde birden fazla fail bulunması hâlinde; izin, **üst memur** için soruşturma izni vermeye yetkili merciden istenir ve verilen izin/ret kararı tüm iştirakçiler yönünden işleyecek şekilde değerlendirilir.

13.SORUŞTURMA İZNİNİN GÖNDERİLECEĞİ MERCİ

Soruşturma izninin itiraz edilmeden veya itirazın reddi sonunda kesinleşmesi ya da soruşturma izni verilmemesine ilişkin karara karşı yapılan itirazın kabulü üzerine dosya, derhal yetkili ve görevli Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir. İzin üzerine ilgili Cumhuriyet Başsavcılığı, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ve diğer kanunlardaki yetkilerini kullanmak suretiyle hazırlık soruşturmasını yürütür ve sonuçlandırır.

14.HAZIRLIK SORUŞTURMASINI YAPACAK MERCİLER

Hazırlık soruşturması genel hükümlere göre yetkili ve görevli Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yapılır. Ancak Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri, Bakan yardımcılar ve valiler ile ilgili olarak yapılacak olan hazırlık soruşturması Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı veya Başsavcı vekili, kaymakamlar ile ilgili hazırlık soruşturması ise il Cumhuriyet Başsavcısı veya Başsavcı vekili tarafından yapılır.

Hazırlık soruşturması sırasında hâkim kararı alınmasını gerektiren hususlarda; Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri, Bakan yardımcılar ve valiler için Yargıtay'ın ilgili ceza dairesine, kaymakamlar için il asliye ceza mahkemesine, diğerleri için ise genel hükümlere göre yetkili ve görevli sulh ceza hâkimine başvurulur.⁵⁸

15.YETKİLİ VE GÖREVLİ MAHKEME

Davaya bakmaya yetkili ve görevli mahkeme, genel hükümlere göre yetkili ve görevli mahkemedir.

Ancak Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri, Bakan yardımcılar ve valiler için yetkili ve görevli mahkeme Yargıtay'ın ilgili ceza dairesi, kaymakamlar için ise il ağır ceza mahkemesidir.⁵⁹

4483 sayılı Kanunun uygulanmasında vekiller, asillerin tabi olduğu usule tabidir.⁶⁰

16.CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINCA RE'SEN DAVA AÇILACAK HALLER

Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkındaki ihbar ve şikâyetlerin ihbar veya şikâyet edileni mağdur etmek amacıyla ve uydurma bir suç isnadı suretiyle yapıldığı hazırlık

⁵⁸ 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun 12 nci maddesi.

⁵⁹ 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun 13 üncü maddesi.

⁶⁰ 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun 14 üncü maddesi.

soruşturması sonucunda anlaşılır veya yargılama sonucunda sabit olursa haksız isnatta bulunanlar hakkında yetkili ve görevli Cumhuriyet Başsavcılığınca re'sen soruşturmaya geçilir.

Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yukarıdaki belirtilen durumlarda kamu davası açılması için Cumhuriyet Başsavcılığına başvurma ve haksız isnatta bulunanlar hakkında genel hükümlere göre tazminat davası açma hakları saklıdır.⁶¹

17.İNCELEME VE SORUŞTURMA YAPANLARIN KİŞİSEL KUSUR, HAKSIZ FİİL VEYA DİĞER SORUMLULUK HÂLLERİ

Bu Kanuna ya da başka kanunlara göre ön inceleme, disiplin soruşturması veya diğer idari soruşturmaları yapmakla görevlendirilenler ile teftiş ya da denetim elemanlarının bu görevleriyle ilgili olarak yaptıkları işlemlerden, yürüttükleri faaliyetlerden, düzenledikleri raporlar ile görüş yazılarında belirttikleri kanaatlerinden veya kanunla verilen yetkilere dayanarak aldıkları tedbirlerden dolayı kişisel kusur, haksız fiil veya diğer sorumluluk hâlleri de dâhil olmak üzere ancak idare aleyhine tazminat davası açılabilir. Ancak bu görevlilerin suç sayılan eylemleri ile kin, garez ve hatıra dayalı olarak veya baskı veya telkinle kanaat oluşturduğu ya da değiştirdiği kesinleşmiş yargı ya da disiplin kurulu kararıyla tespit edilirse, idarenin görevliye rücu hakkı saklıdır.⁶²

Ön inceleme, disiplin soruşturması veya diğer idari soruşturmalar ile teftiş ya da denetim sonucunda düzenlenen raporlara dayanarak karar verenler veya işlem tesis edenlerle, bu kararları ya da işlemleri hazırlayan ve inha ya da teklif edenler hakkında da birinci fıkra hükmü uygulanır.⁶³

⁶¹ 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun 15 inci maddesi.

⁶² 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun ek 1 inci maddesi.(6745 sayılı Kanunla getirilen bir düzenlemedir: İdari soruşturmaları yapmakla görevli teftiş ya da denetim elemanlarına kısmi koruma zırhı getirilmiştir. Müfettişler ve denetim elemanlarının yaptığı soruşturmalar neticesinde yargıya taşınan işlemlerin iptal edilmesi ya da haksız bulunması neticesinde başvuru müfettiş ya da denetmenden değil bizzat idarenin kendisinden tazminat talebinde bulunabilecektir. Eğer ki; müfettiş ya da denetmen yasada sayılı kin, garez, baskı vs. sebeplerle soruşturma yürütmüş ve neticelendirmiş ise idare, müfettiş ya da denetmene karşı rücu yoluna gidebilecektir. Madde ile amaçlanan müfettiş ve denetmenlerin hiçbir baskıya maruz kalmaksızın karar vermelerini sağlamaya çalışmanın yanı sıra hem keyfiliğini engellemek hem de tamamen dokunulmaz kılmamaktır. (Madde gerekçesi))

⁶³ 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun ek 1 inci maddesi.

4483 SAYILI KANUN KAPSAMI VE SÜREÇLERİNE İLİŞKİN TABLO

1- 4483 sayılı Kanun Kapsamındaki Personel

- Memurlar,
- Sözleşmeli personel
- Belediye Başkanları,
- Belediye Meclis Üyeleri,
- İl Genel Meclis Üyeleri,
- Köy ve Mahalle Muhtarları,
- Kamu İktisadi Teşebbüslerinin (KİT) genel müdürü ve yönetim kurulu üyeleri,
- 3628 sayılı Kanunun 17 nci maddesinde yer alan suçları işleyen müsteşar, vali ve kaymakamlar,
- 2560 sayılı Kanuna tabi su ve kanalizasyon idarelerinin genel müdürü ve yönetim kurulu üyeleri ile 657 sayılı Kanuna tabi personeli,
- ESHOT Genel Müdürlüğünün 657 sayılı Kanuna tabi personeli,

2- 4483 sayılı Kanuna tabi kurumlar

- Kamu tüzel kişilikleri (Kuruluş kanunlarında, personeline 4483 sayılı Kanunun uygulanmayacağı veya özel hukuk hükümlerine tabi olduğu hükmü bulunanlar hariç)

3- 4483 sayılı Kanun Kapsamında Olmayan Personel

- Cumhurbaşkanı,
- Cumhurbaşkanı yardımcıları,
- Bakanlar,
- Milletvekilleri,
- Askeri personel (Jandarma ve Sahil Güvenlik Personelinin Mülki görevleri sırasında işledikleri suçlar hariç),
- Hâkim ve savcılar,
- Serbest çalışan avukatlar,
- Noterler,
- Yükseköğretim üst kuruluşları başkan ve üyeleri, yükseköğretimde çalışan 657 sayılı Kanuna tabi personel,
- Yargıtay Birinci Başkanı, Birinci Başkan Vekilleri, daire başkanları, üyeleri, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Vekili,
- Danıştay Başkanı, Başsavcısı, Birinci Başkan Vekilleri, daire başkanları ve üyeleri,
- Sayıştay Başkanı ve üyeleri,
- EGO Genel Müdürlüğü işletme müessesesinin memur ve müstahdemleri,
- İETT Genel Müdürlüğü personeli,
- Evlendirme Yönetmeliğinin 56/1 maddesi ve buna bağlı yüksek yargının kararları bağlamında evlendirme memurları,
- KİT personeli (Genel müdür, yönetim kurulu üyeleri hariç),
- İşçiler,
- Geçici işçiler,
- Yardımcı Hizmetler Sınıfında bulunan memurlar.

4- 4483 sayılı Kanun Kapsamındaki Suçlar

- Haksız Arama,
- Dilekçe Hakkının Kullanılmasının Engellenmesi,
- Nefret ve Ayrımcılık,
- Hayatın Gizliliğini İhlâl,
- Kişisel Verilerin Kaydedilmesi,
- Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme veya Ele Geçirme,
- Verileri Yok Etmeme,
- İmar Kirliliğine Neden Olma,
- Resmî Belgede Sahtecilik Suçu,
- Denetim Görevinin İhmali,
- Görevi Kötüye Kullanma,
- Göreve İlişkin Sırrın Açıklanması,
- Kişilerin Malları Üzerinde Usulsüz Tasarruf,
- Kamu Görevinin Usulsüz Olarak Üstlenilmesi,
- Kamu Görevine Ait Araç ve Gereçleri Suçta Kullanma,
- Suç Delillerini Yok Etme, Gizleme veya Değiştirme,
- Suçluyu Kayırma,
- Tutuklu, Hükümlü veya Suç Delillerini Bildirmeme,
- Gizliliğin İhlâli,
- Genital Muayene,

5- 4483 sayılı Kanun Kapsamında Olmayan Suçlar

- Ağır cezayı gerektiren suçüstü hali (Ağır cezayı gerektiren suçlar, kanunların ayrıca görevli kıldığı haller saklı kalmak üzere ağırlaştırılmış müebbet, müebbet hapis ve 10 yıldan fazla olan hapis cezalarını gerektiren suçlardır. Suçüstü hali ise işlenmekte olan suçlar ile henüz işlendiği için yakalanan kişinin fiilin kısa bir süre önce işlendiğine ilişkin işlendiğine delillerle yakalanan kişinin işlediği suçlardır.),
- 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun kapsamındaki suçlar,
- 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanun kapsamındaki suçlar,
- 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamındaki suçlar,
- 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunun 357 nci maddesi kapsamındaki suçlar,
- 6831 sayılı Orman Kanunu kapsamında kasten orman yakma suçları,
- 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu kapsamına giren suçlar,
- 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu kapsamında jandarma personelinin adli görevinden doğan suçlar,
- İşkence ve zor kullanma yetkisini aşma suçları (mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunun 243 ve 245 inci maddeleri- 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 94, 95 ve 96 ncı maddeleri),
- Disiplin suç ve cezaları,
- 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanununun 17 nci maddesinde belirtilen suçlar (müsteşarlar, valiler ve kaymakamlar hariç),
 - ❖ İrtikap,
 - ❖ Rüşvet,
 - ❖ Zimmet,
 - ❖ Resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma,
 - ❖ Devlet sırlarını açıklama veya açıklanmasına sebebiyet verme,
 - ❖ İhtilas,
 - ❖ Görev sırasında veya görevinden dolayı kaçakçılık,

6- 4483 sayılı Kanuna Göre İncelemeye İzin Vermeye Yetkili Merciler

- (a) İlçede görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında **kaymakam**,
- (b) İlde ve merkez ilçede görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri ile kaymakamlar hakkında **vali**,
- 6(c) Bölge düzeyinde teşkilatlanan kurum ve kuruluşlarda görev yapan memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında görev yaptıkları **ilin valisi**,
- (d) Cumhurbaşkanına veya Cumhurbaşkanlığına bağlı, ilgili veya ilişkili kuruluşlar ve bakanlıkların merkez ve bağlı veya ilgili kuruluşlarında görev yapan diğer memur ve kamu görevlileri hakkında **o kuruluşun en üst idari amiri**,
- (e) (b) ve (c) bentlerindeki hükümler saklı kalmak kaydıyla Cumhurbaşkanı kararıyla atanan memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında **Cumhurbaşkanı veya ilgili bakan**,
- (f) Türkiye Büyük Millet Meclisinde görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında **Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri**, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri ve yardımcıları hakkında **Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı**,
- (g) Cumhurbaşkanlığında görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında **Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri**, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri hakkında **Cumhurbaşkanı**,
- (h) Büyükşehir belediye başkanları, il ve ilçe belediye başkanları; büyükşehir, il ve ilçe belediye meclisi üyeleri ile il genel meclisi üyeleri hakkında **İçişleri Bakanı**,
- (i) İlçelerdeki belde belediye başkanları ve belde belediye meclisi üyeleri hakkında kaymakam, merkez ilçelerdeki belde belediye başkanları ve belde belediye meclisi üyeleri hakkında bulundukları **ilin valisi**,
- (j) Köy ve mahalle muhtarları ile bu Kanun kapsamına giren diğer memurlar ve kamu görevlileri hakkında **ilçelerde kaymakam, merkez ilçede vali**,

7- 4483 sayılı Kanun Kapsamındaki Personel

- Yetkili merci, soruşturma izni konusundaki kararını suçun işlediğini bizzat veya yazılı şikâyet üzerine öğrenilmesinden itibaren ön inceleme dâhil **en geç otuz gün** içinde verir.
- Bu süre, zorunlu hallerde **on beş günü geçmemek üzere bir defa** uzatılabilir.

8- Soruşturma İzninin Verilmesi veya Verilmemesine İtiraz

- Yetkili merci, soruşturma izni verilmesine veya verilmemesine ilişkin kararını Cumhuriyet Başsavcılığına, hakkında inceleme yapılan memur veya diğer kamu görevlisine ve varsa şikâyetçiye bildirir.
- İtiraz süresi, yetkili mercein kararının tebliğinden itibaren **on gündür**.
- İtirazlar, öncelikle incelenir ve **en geç üç ay içinde** karara bağlanır.
- Verilen kararlar kesindir.

9- Soruşturma İzninin Gönderileceği Mercî

- Soruşturma izninin itiraz edilmeden veya itirazın reddi sonunda kesinleşmesi ya da soruşturma izni verilmemesine ilişkin karara karşı yapılan itirazın kabulü üzerine dosya, derhal yetkili ve görevli Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.

10- Hazırlık Soruşturmasını Yapacak Merciler

- Hazırlık soruşturması genel hükümlere göre yetkili ve görevli **Cumhuriyet Başsavcılığı** tarafından yapılır.
- Ancak Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri, Bakan yardımcılar ve valiler ile ilgili olarak yapılacak olan hazırlık soruşturması **Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı veya Başsavcı vekili**, kaymakamlar ile ilgili hazırlık soruşturması **ise il Cumhuriyet Başsavcısı veya Başsavcı vekili** tarafından yapılır.

11- Yetkili ve Görevli Mahkeme

- Davaya bakmaya yetkili ve görevli mahkeme, genel hükümlere göre yetkili ve görevli mahkemedir.
- Ancak Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri, Bakan yardımcılar ve valiler için yetkili ve görevli mahkeme **Yargıtay'ın ilgili ceza dairesi**, kaymakamlar için **ise il ağır ceza mahkemesidir**.

12- Cumhuriyet Başsavcılığınca Re'sen Dava Açılacak Haller

- Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkındaki ihbar ve şikâyetlerin ihbar veya şikâyet edileni mağdur etmek amacıyla ve uydurma bir suç isnadı suretiyle yapıldığı hazırlık soruşturması sonucunda anlaşılır veya yargılama sonucunda sabit olursa haksız isnatta bulunanlar hakkında yetkili ve görevli Cumhuriyet Başsavcılığınca re'sen soruşturmaya geçilir.